

יבמות פרק שמיני - הערל
מתוך "גמרא נוֹקָה"
על שם הורי נפתלי ונתנה הולנדר הכ"מ

(יבמות ע, א)

משנה:

הערל (כהן שמתו אחיו מחמת מילה), וכל הטמאים - לא יאכלו בתרומה; נשיהן ועבדיהן יאכלו בתרומה (דהא משום ערלות וטומאה לא נפקי מכלל כהנים, אלא דאינהו גופייהו מחסרי תקנתא).

פצוע דכא וכרות שפכה - הן ועבדיהן יאכלו, ונשיהן (של פצוע דכא וכרות שפכה) לא יאכלו (דשוויה חללה בביאתן שהרי נבעלה לפסול לה), ואם לא ידעה (לא בא עליה) משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה (והיתה נשואה לו קודם לכן) - הרי אלו יאכלו.

ואי זהו פצוע דכא? כל שנפצעו הביצים שלו, ואפילו אחת מהן; וכרות שפכה - כל שנכרת הגיד; ואם נשתייר מעטרה אפילו כחוט השערה (שנכרת מעטרה ואילך) כשר (דהתם בישראל בעלמא הוא, ולא גיד, שאין גיד אלא מעטרה ואילך לצד הגוף; 'עטרה' = שורת בשר המקפת במקום המילה בגובה ושופע ויורד עד סופה).

גמרא:

תניא: 'אמר רבי אלעזר אליעזר: מניין לערל שאין אוכל בתרומה? נאמר 'תושב ושכיר' בפסח [שמות יב, מה: תושב ושכיר לא יאכל בו], ונאמר 'תושב' ו'שכיר' בתרומה [ויקרא כב, ו: וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש]; מה תושב ושכיר האמור בפסח - ערל אסור בו [שמות יב, מה: וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה] - המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו, אף תושב ושכיר האמור בתרומה - ערל אסור בו.

רבי עקיבא אומר: אינו צריך! הרי הוא אומר [ויקרא כב, ד: איש איש] [מזרע אהרן] והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר; והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע] - לרבות הערל (כטמא אצל אכילת תרומה, דבהאי קרא - תרומה כתיב, דכתיב [ויקרא כב, ו: ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים] כי לחמו הוא) - והיינו תרומה, דסגי ליה בהערב שמש).
אמר מר: 'רבי אליעזר אומר: נאמר 'תושב ושכיר' בפסח ונאמר 'תושב' ו'שכיר' בתרומה: מה תושב ושכיר האמור בפסח, ערל אסור בו - אף תושב ושכיר האמור בתרומה - ערל אסור בו';

- מופנה? דאי לאו מופנה איכא למיפרך: מה לפסח שכן חייבין עליו (קרבן חטאת) משום פיגול ונותר וטמא (אם אכלו פגול או נותר או בטומאת הגוף, דכולהו בכרת, דהא קדשים הוא) !?

לאי, אפנויי מופנה.

הי מופנה? אי בתרומה [ויקרא כב, ו: וכל זר לא יאכל קדש; תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש] -

מצרך צריכי, דתניא [מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יב פסוק מה:] :

'תושב' - זה קנוי קנין עולם (עבד עברי הנרצע, ובא הכתוב ללמדך שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילהו בתרומה ככנעני); שכיר - זה קנוי קנין שנים (סתם עבד שיוצא בשש שנים);

ויאמר 'תושב' ואל יאמר 'שכיר' ואני אומר קנוי קנין

עולם אינו אוכל, קנוי קנין שנים לא כל שכן?

אילו כן (דלא נאמר אלא תושב) הייתי אומר 'תושב' - זה קנוי

קנין שנים (משום הכי אסור בתרומה; בא 'שכיר' יתירא ולימד על כרחך דהאי קרא - לנרצע

אתא, וכיון דתרי כתיבי - מסתברא ד'תושב' - זה המיושב אצלו לזמן מרובה, ו'שכיר' - זה העומד

לצאת, אבל קנוי קנין עולם אוכל; בא 'שכיר' ולימד על

'תושב' שאף על פי שקנוי קנין עולם - אין אוכל.

אלא דפסח [שמות יב, מה: תושב ושכיר לא יאכל בו] מופני;

האי תושב ושכיר דכתב רחמנא בפסח ('לא יאכלו בו') - מאי ניהו?: אי

נימא תושב (נרצע) ושכיר (קנוי קנין שנים) ממש - משום דהוה ליה תושב

ושכיר איפטר ליה מפסח? והא קיימא לן גבי תרומה דלא אכיל,

(יבמות ע, ב)

אלמא לא קני ליה רביה - הכא נמי לא קני ליה רביה (לא קני גופיה לרביה, וישראל מעליא הוא, וחייב בפסח) ! אלא לאפנויי.

ואכתי מופנה מצד אחד הוא, ושמעינן ליה לרבי אליעזר [בספרים:
אלעזר] דאמר מופנה מצד אחד למדין (אם אין להשיב) ומשיבין (ואם יש להשיב
– משיבין) ! ?

(וכאן יש תשובה: מה לפסח שכן חייבין עליו כו', כדלעיל. ולקמן בפרק 'מצות חליצה' (קדא) שמעינן לרבי
אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין, דקתני: 'חלצה בשמאל פסולה, ורבי אליעזר מכשיר', ואמרין:
מאי טעמא? דתנא קמא יליף 'דגל' 'דגל' ממצורע, דכתיב ביה 'על בהן רגלו הימנית' וקרא יתירא הוא, דכיון
דכתיב 'על דם האשם', ובדם האשם כתיב 'ברגל ימנית', ולא הוי בעי למיהדר ומכתביה בשמן! ואמרין במנחות
בפרק קמא (דף יא) מופנה הוא למדרשיה 'יד' 'יד' לקמיצה, 'דגל' 'דגל' – לחליצה, 'אזון' 'אזון' – לדציצה;
ורבי אליעזר מכשיר חליצה בשמאל, דלא גמר ממצורע, דאיכא למיפרך: מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב
ושני תולעת; ומקשינן התם (ולקמן דף קדא) ורבי אליעזר לא יליף 'דגל' 'דגל' ממצורע? והתניא: 'מנין לדציצה
שליא בימין כו' ומשיבין 'אזון' 'אזון' – מופנה, 'דגל' 'דגל' – לא מופנה; ואף על גב דג"ש מופנה מצד אחד,
כהוא ד'רגל' דמצורע מופנה – הואיל ו'רגל' דחליצה לא מופנה – פרכינן.)
כיון דלגופיה לא צריך (לא 'תושב' ולא 'שכיר', דלא אפשר לאוקמינהו כפשטיהו כלל – הוה
ליה תרי קראי יתירי) – שדי חד אלמך [תרומה שאינה נאכלת על ידי ערל] ושדי
חד אלמך [קרבן פסח], והוה ליה גזירה שוה מופנה משני צדדין
(ומופנה משני צדדים דברי הכל למדין ואין משיבין אפילו יש להשיב).

אי מה פסח – אונן אסור בו (דילפינן (עגא) לכולהו קדשים קל וחומר ממעשר) – אף
תרומה – אונן אסור בה!
אמר רבי יוסי בר חנינא אמר קרא: 'זר' – (ויקרא כב) וכל זר [לא יאכל קדש; תושב
כהן ושכיר לא יאכל קדש] – זרות אמרתי לך [שאסור בתרומה], ולא אנינות [ולא
נאמר יהא אונן אסור בתרומה].
אימא ['זרות אמרתי לך', שזר אסור בתרומה], ו'לא ערלות' [וערל יהא
מותר] ! ?
הא כתיב (בפסח: שמות יב) תושב ושכיר [לא יאכל בן] [ומכאן שערלים אסורים בפסח] !
ומה ראית [להעדיף לפרש שיש איסור ערל, ולא איסור אונן] ?
מסתברא! ערלות הוה ליה לרבוויי, שכן (מעשים כרותים בדבר העבד
(סימנא הוא ומפרש ליה)) (1) מחוסר מעשה, (2) ומעשה בגופו, (3) וענוש כרת (על
המילה), (4) וישנו לפני הדבור, (5) ומילת זכריו ועבדיו מעכבת (אם יש לו
בן ראוי למול או עבד למול – אסור האב או האדון לאכול בפסח אלא אם כן מלו, דכתיב (שמות יב) המול לו
כל זכר ואז יקרב; וגבי עבד כתיב (שמות יב) 'ומלתה אותו אז יאכל בו' – האיש, בעליו, דאי משום עבד – הא
כתב (שמות יב) 'כל ערל לא יאכל בו' !
אדרבה! אנינות הוה ליה לרבוויי (אנינות פסל טפי מערלות), שכן (1) ישנה
בכל שעה (דהא אית ביה חומרא: שנוהג כל שעה שמת לו מת, אבל ערלות דגופיה – משמל פעם אחת שוב
אינה חוזרת עליו), (2) ונוהגת באנשים ונשים, (3) ואין בידו לתקן את
עצמו !

הנך נפישן.
רבא אמר: בלא 'הנך נפישן' נמי לא מצית אמרת (דנילף תרומה מפסח לענין
אנינות, ומוקי קרא דמיעוטא לערלות, [וכי]) שבקינן ערלות, דכתיב בגופיה דפסח
(ולא מגמרינן לה מתרומה בגזירה שוה דתושב ושכיר) [ונתיר ערל בפסח], וילפינן
אנינות מפסח? דפסח גופיה [איסור אנינות] ממעשר גמרינן (לקמן בפרקין
(עגא)) !

אי מה פסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת – אף תרומה מילת זכריו
ועבדיו מעכבת ! ?
אמר קרא [שמות יב] וכל עבד איש ומלתה אותו אז יאכל בו: מילת זכריו ועבדיו
מעכבת בו מלאכול בפסח, ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת
בתרומה.
אי הכי [אם דורשים 'בו'], אימא [שמות יב] וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' – המול לו כל זכר
ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ [כל ערל לא יאכל בו] – 'בו' [בקרובן פסח] אינו
אוכל, אבל אוכל הוא בתרומה!
הא כתיב 'תושב' 'ושכיר' [ויקרא כב] וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש –
ומכאן למדנו לאסור כהן ערל בתרומה !
ומה ראית [לאסור את הכהן הערל עצמו בתרומה ולא את עבדיו ובניו] ?
מסתברא! ערלות דגופיה הוה ליה לרבוויי, שכן מעשה בגופו וענוש
כרת! אדרבה! מילת זכריו ועבדיו הוה ליה לרבוויי, שכן ישנה
בכל שעה!
הנך נפישן.

ואי בעית אימא: בלא 'הנך נפישן' - נמי לא מצית אמרת: מי איכא מידי דערלות דגופיה לא מעכבא ביה, ערלות דאחריני מעכבא ביה!?

השתא, דאמרת 'בו' לדרשה הוא דאתא - [שמות יב, מג: ויאמר ה' אל משה ואהרן: זאת חקת הפסח:] כל בן נכר לא יאכל בו - למה לי?

(יבמות עא, א) המרת דת פוסלת (דאם המיר דתו ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים אמר רחמנא לא יאכל בו), ואין המרת דת פוסלת במעשר.

[שמות יב, מח: וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' - המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ] כל ערל לא יאכל בו - למה לי ('בו' מאי ממעט? וולא גרסינן 'תושב ושכיר' כלל, דהא אוקימנא כולי קרא לגזירה שוה ועקרין ליה מפשטיה לגמרי)?

בו [בקרוב פסח] אינו אוכל, אבל אוכל הוא במצה ומרור. ואיצטריך למכתב 'ערל' ואיצטריך למכתב 'כל בן נכר': דאי כתב רחמנא 'ערל' - משום דמאס, אבל בן נכר - דלא מאס - אימא לא! ואי כתב רחמנא 'כל בן נכר' - משום דאין לבו לשמים, אבל ערל, דלבו לשמים - אימא לא! צריכא.

(- כיון דאמרת 'בו' למעוטי - 'ממנו' נמי למעוטי משמע! [ואם כן]) [שמות יב, יט: אל תאכלו ממנו] נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבן] למה לי? לכדרכה אמר רבי יצחק (לקמן בפרקין (דף עד, א) תלתא 'ממנו' כתיבי בפסח כו').

אמר מר: 'רבי עקיבא אומר: אינו צריך: הרי הוא אומר' (ויקרא כב, ד) איש איש [מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר; והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע] - לרבות הערל (כטמא אצל אכילת תרומה) ואימא לרבות את האונן?

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: אמר קרא: (ויקרא כב, י) וכל זר [לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש] - זרות אמרתי לך, ולא אנינות. אימא 'ולא ערלות'? הא כתיב 'איש איש'. ומה ראית?

מסתברא: ערלות הוה ליה לרבוויי, שכן מעשים כרותים בדבר העבד: מחוסר מעשה ומעשה בגופו, וענוש כרת, וישנו לפני הדבור, ומילת זכריו ועבדיו מעכבת. אדרבה - אנינות הוה ליה לרבוויי, שכן ישנה בכל שעה, ונוהגת באנשים ונשים, ואין בידו לתקן עצמו!?

הנך נפישן. רבא אמר בלא 'הנך נפישן' נמי לא מצית אמרת: אמר קרא 'איש איש' - איזהו דבר שישנו באיש ואינו באשה? - הוי אומר זה ערלות.

ורבי עקיבא - האי תושב ושכיר (דפסח) מאי עביד ליה (הא ליכא לאוקמי בעבד עברי כלל)?

אמר רב שמעיא: לאתויי ערבי מהול וגבעוני (שם אומה שמוהלין עצמן)¹ מהול (שלא יאכלו בפסח). והני - מולין נינהו (בתמיה: ולמה לי למעוטינהו? הא ערלים נינהו, ומ'כל ערל' מימעטי)? והא תנן [נדרים פ"ג מ"א]: "'קונם שאני נהנה לערלים" - מותר בערלי ישראל (לענין נדר מולין נינהו, דהלך אחר לשון בני אדם, וישראלים לא קרי להו ערלים) ואסור כמולי עובדי כוכבים (ועובדי כוכבים לא קרי להו 'מולי'); "קונם שאני נהנה למוליך" - מותר כמולי עובדי כוכבים ואסור בערלי ישראל!?! אלא לאתויי גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול, וקסבר (רבי עקיבא: קטן שנולד מהול) צריך להטיף ממנו דם ברית. ורבי אליעזר (דלא ממעט להו - אזיל) לטעמיה, דאמר (בהחולץ): 'גר שמל ולא טבל גר מעליא הוא', וקסבר קטן כשנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית.

¹ פירוש אחר: גבעוני הוא מתחזה, כמו ביהושע ט, במיוחד רמז בפסוק ו.

ורבי אליעזר - האי 'איש איש' - מאי עביד ליה?
דברה תורה כלשון בני אדם.

בעי רב חמא בר עוקבא: קטן ערל (תוך שמנה) - מהו לסוכו בשמן של תרומה (דקיימא לן (שבת 9א) דסיכה כשתיה, דנפקא לן מ'ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו' [נתהלים קס, יח] [וכן ביומא])? - ערלות שלא בזמנה מעכבא (מאכילת תרומה) או לא מעכבא?
אמר רבי זירא: תא שמע: 'אין לי' (לעכב בפסח) אלא מילת זכריו (שיש לו) בשעת עשיה (דגבי מילת זכריו כתיב (שמות יב, מח) ואז יקרב לעשותו - והיינו שחיטה), ועבדיו בשעת אכילה (וגבי עבדיו כתיב 'אז יאכל בו' (שמות יב, מד): דאפילו לא הוה ליה עבד בשעת עשיה והיה לו בשעת אכילה - מעכבו מן אכילת פסח); מניין ליתן את האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה (דגבי בני נמי: אם ראוי לימול בשעת אכילה, ולא היה לו בשעת עשיה - מניין שמעכבו מאכילת פסח)? תלמוד לומר: 'אז' 'אז' לגזירה שוה. [שמות יב, מח: וכי יגור אתך גר, ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו, והיה כאזרח הארץ; וכל ערל, לא יאכל בו. שמות יב, מד: וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אתו אז יאכל בו]

בשלמא עבדיו, משכחת לה דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיה, כגון דזבניהו ביני ביני, אלא זכריו (דמרבין להו בשעת אכילה - אלמא) דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיה - היכי משכחת לה? לאו דאיתלוד בין עשיה לאכילה? שמע מינה ערלות שלא בזמנה הויא ערלות!

אמר רבא: ותסברא? [שמות יב, מח: וכי יגור אתך גר, ועשה פסח לה'] המול לו כל זכר [ואז יקרב לעשותו והיה כאזרח הארץ; וכל ערל לא יאכל בו] אמר רחמנא, 'ואז יקרב לעשותו' - והאי לאו בר מהילא הוא!

אלא הכא במאי עסקינן? כגון שחלצתו חמה (שהיה חולה [בזמן השחיטה] ונתרפא [בערב לפני אכילה] ונתחלצה ונשתלפה ממנו חמה).

וניתוב ליה כל שבעה (דאמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל שבעה) (ואי ביני וביני איתפח [נתרפא] - אמאי מעכב ליה מאכילה? אכתי לא מטא זמניה, דתניא לקמן: 'יום הבראתו כיום הולדו' דעד שבעה יומי לא מהלינן ליה) [ולא יעכב אכילת הפסח].

[הכא במאי עסקינן? -] דיהבינן ליה כל שבעה (שכבר נתרפא זה שמונה ימים, וחל שמיני שלו להיות ערב הפסח).

ונימה ליה מצפרא (וכיון דמצפרא בר מהילא הוא - אשתכח דמעכב ליה מעשיה, ולמה לי קרא לדבויי שעת אכילה)?

[לתנוק שחלצתו חמה] בעינן

(יבמות עא, ב)

מעט לעת (כגון שחלצתו חמה אחר חצות היום זה ח' ימים).

והתני לודאה (שם חכם (שבת קלז, א)): 'יום הבראתו כיום הולדו' (צריך להמתין שמונה ימים [מיום הבראתו]? מאי לאו (הכי קאמר): מה יום הולדו לא בעינן מעט לעת, אף יום הבראתו לא בעינן מעט לעת?! לא (והא דתנא לודאה 'כיום הולדו': הא אתא לאשמועינן שצריך להמתין עד יום שמיני [אך בנוסף]): עדיף יום הבראתו מיום הולדו, דאילו יום הולדו לא בעינן מעט לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעט לעת.

רב פפא אמר: כגון דכאיב ליה עיניה לינוקא, ואיתפח ביני וביני (בין עשיה לאכילה ואין נותנין שבעה ימים אלא למי שחלצתו חמה).

רבא אמר: כגון שהיו אביו ואמו חבושין בבית האסורין. (בשעת עשיה, ומצות מילה מוטלת עליהם ולא על אחרים, והם אינן יכולין לעשות את פסחן, ושחט שלוחן עליהם; ואשמעינן קרא שאם יצאו בשעת אכילה - מילת בנו מעכבתו.)

רב כהנא בריה דרב נחמיה אמר: כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביני וביני.

רב שרביא אמר: כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור (וכבר עברו שבעה ימים, ומההיא שעתא הוה ליה 'ולד', דקיימא לן במסכת נדה (דף כט, א) 'צא ראשו - הרי הוא כילוד'; והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף, דהויא ליה זמן מילה).

ומי חיי? והתניא (בפרק'המפלת' במסכת נדה: פיו טתום וטבורו פתוח): 'כיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום (פיו) ונסתם הפתוח (טבורו), שאלמלא כן אין יכול לחיות (משום דלא יניק) אפילו שעה אחת'! ?
הכא במאי עסקינן? כגון דזנתיה אישתא (החולי זן את החולה).
אישתא דמאן? אילימא אישתא ידיה (שאחזתו חמה, וכשיצא חלצתו) - אי הכי כל שבעה (משיצא) בעי (אמתוני) (דהא אמרן יום הבראתו כיום הולדו')!
אלא דזנתיה אישתא דאימיה.
ואיבעית אימא: הני מילי היכא דלא מעוי (צועק, כמו 'עוי עוי' ולא אשגחו ביה' בפרק בתרא דיומא (דף ע"א)), אבל היכא דמעוי - מחייא חיי.

אמר רבי יוחנן משום רבי בנאה: ערל (ישראל שנטמא במת) מקבל הזאה (ליטהר מטומאתו, וכשימול אינו צריך לחזור ולהזות ואוכל בקדשים, ולא אמרינן 'הזאת ערלות לא שמה הזאה') שכן מצינו באבותינו (בימי יהושע בפסח גלגל) שקבלו הזאה (מטומאת מת) כשהן ערלים, שנאמר (יהושע ד, יט) והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון [ויחנו בגלגל בקצה מזרח יריחו]; בעשרה לא מהילי (אותן שהיו במדבר שהיו ערלים) - משום חולשא דאורחא; הזאה - אימת עביד להו (לטומאת מת שעליהן: שרוב צבור טמאי מת היו, שנטמאו באבותיהן: שכל יוצאי מצרים מתו במדבר, ואלו הן בניהם, כדכתיב (יהושע ה, ז) ואת בניהם הקים תחתם אותם מל יהושע)? לאו כשהן ערלים (והיאך נטהרו לאכול פסחיהן אם לא קבלו הזאת שלישי ושביעי כשהן ערלים? או כל אחד ואחד קבל הזאה לשלישי ושביעי שלו בעודו במדבר, או עכשיו הזו עליהן כולן יחד בעשור לחדש ובערב הפסח, והיו להן ארבעה ימים כמשפט בין הזאה להזאה! דאם לא היו מזין עד יום אחד עשר לאחר מילה - נמצאת הזאה שניה מחוסרת זמן)?
(ואית דמפרש לה: הזאה - משום ד'כל הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר'; ולא מילתא היא, דהא אמר רבי יוחנן בפרק 'האשה' במסכת פסחים (דף צ"א): לא שנו אלא ערל עובד כוכבים, אבל ערל ישראל - דברי הכל טובל ואוכל מיד את פסחו לערב; ולשון ראשון שמעתי מפי מורי [ב"ח] [הזקן] ודלמא לא עבוד פסח כלל?

לא סלקא דעתא, דכתיב [יהושע ה, י]: ויחנו בני ישראל בגלגל] ויעשו את הפסח [בארבעה עשר יום לחדש, בערב, בערבות יריחו].
מתקיף לה מר זוטרא: ודלמא פסח הבא בטומאה היה?
אמר ליה רב אשי: תניא בהדיא: 'מלו וטבלו ועשו פסחיהן כטהרה'.

אמר רבה בר יצחק אמר רב: לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שנאמר (יהושע ה, ב) בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים [ושב] מל את בני ישראל שנית].

ודלמא הנך דלא מהול, דכתיב (יהושע ה, ה) כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם הילודים [במדבר בדרך בצאתם ממצרים לא מלו]?
אם כן - מאי 'שוב' (דמשמע זמנא אחריתי!) - אלא לאו (שמע מינה) לפריעה!
ומאי 'שנית' (השתא דדרשת 'שוב', 'שנית' מאי תדרוש ביה)?
(לישנא אחרינא: 'מאי שוב' ומאי 'שנית'? אלא לאו לפריעה' ולהאי לישנא גרסינן 'ודלמא לאקושי סוף מילה כו', ולא לפריעה אתא אלא לעיכוב).
לאקושי סוף מילה (ציצין שנשתתירו שלא חתך כל הערלה) לתחלת מילה: מה תחלת מילה מעכבת - אף סוף מילה מעכבין בו, דתנן [שבת פ"ט מ"ו]: 'אלו הן ציצין המעכבין את המילה כשר החופה את [רוב] העטרה ואין אוכל בתרומה'.

אמר רבינא, ואיתימא רב ירמיה בר אבא, אמר רב: בשר החופה את רוב גובהה של עטרה (אף על גב דאין רוב הקיפה).

ובמדבר מאי טעמא לא מהול?
איבעית אימא משום חולשא דאורחא,

(יבמות ע"ב, א)
ואיבעית אימא משום דלא נשיב להו רוח צפונית (ביום ולא זרחה חמה עליהם; רוח צפונית נוחה: לא חמה ולא צוננת, וחמה זורחת), דתניא: 'כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה להם רוח צפונית' - מאי טעמא?
איבעית אימא משום דנזופים הוו (ממעשה העגל, ולא היו ראויין לאור נוגה), ואי בעית אימא (משום הכי לא נשבה: כי היכי) דלא נבדור ענני כבוד (שהיו מקיפין ולא היתה חמה יכולה ליכנס).

אמר רב פפא: הלכך יומא דעיבא (יום המעונן) ויומא דשותא (שרוח דרומית מנשבת, והיא קשה מכל הרוחות) לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן [מקייזים דם] ביה; והאידנא, דדשו בה רבים (תהלים קס"ו), שומר פתאים ה' [דלתי ולי יהושע].

תנו רבנן: 'כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר - לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה, שנאמר (שמות יב, כט) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור [בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבכור וכל בכור בהמה]'.
מאי תלמודא [כיצד למדנו זאת מפסוק זה]?

הא [מפסוק זה] קא משמע לן [למדנו] דעת רצון - מילתא היא (וכיון דחצות הלילה עת רצון הואי למכת בכורות - הואי נמי עת רצון לרוח צפונית, ואין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה, וזה היה סימן לדוד: כנור תלוי לו למעלה ממסתו ונקבע כלפי צפון; כיון שהגיע חצות לילה - רוח צפונית מנשבת בו ומנגן מאליו והוא נעור; והאי דנקט הכא 'ארבעים שנה' לומר לך: שאפילו אותן ארבעים שנה, דנזופים היו, ולא נשבה להו בימים - נשבה להו בחצות לילה, משום דעת רצון הוא).

אמר רב הונא: דבר תורה - משוך (מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה) אוכל בתרומה, ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל. מיתיבי (תוספתא שבת פ"ט): 'משוך צריך שימול'?

מדרבנן. ודקארי לה [מי שהקשה מהברייתא 'משוך צריך שימול'] - מאי קארי לה [איך הוא הבין את הברייתא בצורה לא נכונה לחשוב שהחיוב הוא דאורייתא? וכלשון רש"י בכתובות לו, א ד"ה ודקארי: 'מי שהשיב תשובה זו בבית המדרש - מה עלתה על רוחו?...']? הא 'צריך' קתני (מדרבנן, מדלא קתני 'משוך הרי זה ערל')! קטעי [הוא טעה] בסיפא [בהבנת הסיפא]: 'רבי יהודה אומר: לא ימול מפני שסכנה היא לו' (שמא יעשה כרות שפכה).

אמרו לו: והלא הרבה מלו כימי בן כוזיבא (שמשכום עובדי כוכבים באונס בכרך ביתר, וגברה יד בן כוזיבא ונלחם בהם ונצחם, ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה, וחזרו ומלו בימיו) והולידו בנים ובנות, שנאמר (בראשית י"ג) המול ימול [יליד ביתך ומקנת כספך; והיתה בריתי בשרכם לברית עולם] - אפילו מאה פעמים, ואומר [בראשית י"ד: ועל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו - ונכרתה הנפש ההוא מעמיה] את בריתי הפך - לרבות את המשוך.

[ועל זה שאלו:] מאי 'ואומר' [מדוע צריך עוד פסוק, הרי מהדרשה הראשונה הבננו שאפשר למול שנית ואין בכך סכנה]?:

וכי תימא האי 'המול ימול' - לרבות ציצין המעכבים את המילה - תא שמע: [כדי למנוע פירוש זה דרשו] 'את בריתי הפך' - לרבות את המשוך. [היות ולמד 'את בריתי הפך' - לרבות את המשוך] הוא (ההוא, דאזיב לעיל לרב הונא מרישא) סבר: מדקא נסיב לה הש"ס קרא - דאורייתא היא (מדנסבי לה רבנן לימוד למילתיהו מדאורייתא - אלמא מדאורייתא הוא), ולא היא! מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

מיתיבי (בסיפא גרס 'קתני מיהא משוך' תיובתא דרב הונא תיובתא): 'טומטום אין אוכל בתרומה' (שמא אם היה נקדע ימצא זכר והרי הוא ערל); נשיו ועבדיו אוכלין (לקמן מפרש נשים לטומטום - מנא ליה); משוך ונולד כשהוא מהול - הרי אלו אוכלים; אנדרוגינוס אוכל בתרומה (אנדרוגינוס. מהול מותר לאכול בתרומה ממה נפשך בין שהוא איש בין שהוא אשה בין שהוא בריה בפני עצמה זרעו של כהן הוא), ואין אוכל בקדשים (בקדשי קדשים קמיירי כגון חטאת ואשם ושירי מנחות שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה וזה ספק אשה הוא); טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים (לקמן מפרש אמאי הדר נקט ליה).

קתני מיהת 'משוך ונולד כשהוא מהול הרי אלו אוכלין' (אלמא לא גזור עליה); תיובתא דרב הונא (דאמר מדבריהן גזור עליו)! תיובתא! (לישנא אחרינא גרסינן: [לימא] מסייע ליה [לרב הונא]: טומטום אינו אוכל כו', והאי 'אוכלין' דמשוך ונולד מהול - מדאורייתא קאמר, וסייעתא דרב הונא! חו שמעתי והיא נראית עיקר: מדקאמרין לקמן 'לימא כתנאי כו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן' - אלמא ליכא למאן דמכשיר לגמרי!)

אמר מר: 'טומטום אינו אוכל בתרומה; נשיו ועבדיו אוכלים' - נשיו לטומטום מנא ליה? אילימא דקדיש (שקידש אשה, ושמא זכר הוא וקדושי

קדושין), דתניא: 'טומטום שקידש - קדושו קדושין' (מספיק, וצריכה גט), נתקדש - קדושו קדושין (ונפקא מינה לאיתסורי האי דקדשה באחותו של טומטום ובאמו - שמא אשה הוא) - אימר דאמר לחומרא (דבעינן גט מיניה), לקולא מי אמרינן (דניחזקיה כזכר ודאי, ויאכיל בת ישראל בתרומה) ספק אשה הוא, ואין אשה מקדשת אשה!

אמר אביי: כשביציו ניכרות מבחוץ.

רבא אמר: מאי 'נשיו' - אמו!

אמו - פשיטא!

מהו דתימא 'מוליד מאכיל' (את אמו בתרומה, דדייקנן לה: ויליד ביתו (ויקרא כב, יא) - בראוי להוליד), שאין מוליד אינו מאכיל - קא משמע לן.

תא שמע: 'טומטום אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים'. בשלמא לאביי - תנא רישא ערל ודאי, וקתני סיפא ספק ערל; אלא לרבא - טומטום דסיפא למה לי?

מאי 'טומטום' (דקתני בסיפא) ערל (גמור)?

השתא? ספק ערל לא אכיל, ודאי ערל אכיל?

מה טעם קאמר (סיפא לפרושי רישא אתא והכי קאמר): מה טעם טומטום אינו אוכל בתרומה - מפני שספק ערל הוא, וערל אינו אוכל לא בתרומה ולא בקדשים.

[## אם שביציו בחוץ, כאביי - הוא ודאי ערל, שהרי לא נימול, שהגיד אינו בחוץ! ?]

לימא כתנאי (מילתא דרב הונא - תנאי היא אי הוי משוך דאורייתא או דרבנן): 'משוך ונולד כשהוא מהול' (שצריך להטיף ממנו דם ברית), וגר שנתגייר כשהוא מהול (כגון ערבי וגבעוני שנתגיירו, וצריך להטיף ממנו דם ברית) וקטן שעבר זמנו, ושאר כל הנימולים -

- לאיתויי מי שיש לו שתי ערלות (שני עורות, זו על גבי זו) -

'אינן נימולין אלא כיום; רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: בזמנו

(יבמות עב, ב)

אין נימולין אלא כיום, שלא בזמנו נימולין כיום וכלילה' מאי? לאו בהא קמיפלגי? דמר [תנא קמא] סבר משוך דאורייתא, ומר [רבי אלעזר ברבי שמעון] סבר משוך דרבנן?!

ותסברא? 'קטן שעבר זמנו' - מי איכא למאן דאמר דרבנן?

אלא דכולי עלמא 'משוך' דרבנן, ו'קטן שעבר זמנו' - דאורייתא, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר דרשינן 'וביום' [ויקרא יב, ג] וביום השמיני ימול בשר ערלתו (וי"ו יתירא: דמצי למכתב 'ביום השמיני ימול' וכתב 'וביום', לאיתויי מילה שלא בזמנה; ואף על גב דמשוך מהכא לא מיתרבי, דהא מדרבנן הוא, ובתר הכי תקון - כיון דקטן שעבר זמנו מתרבי, ואף על גב דשלא בזמנו הוא - האי נמי תקונה רבנן כעין דאורייתא) ומר סבר לא דרשינן 'וביום' (ולא גמרינן מיניה קטן שעבר זמנו, ונימול אפילו בלילה, וכל שכן משוך, דמדרבנן הוא); [ומוסיפה הגמרא בענין דרשה דומה:]

כי הא (בתיובתא דאיתביה רבי אלעזר לרבי יוחנן דקטן שעבר זמנו - מ'וביום השמיני' איתרבי דאינו נימול אלא ביום) דיתיב רבי יוחנן וקדריש: 'נותר' [ויקרא יד, י: והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף] - בזמנו אינו נשרף (ביום שנעשה נותר אין נשרף, אלא ביום, דכתיב [ויקרא יד, י: והנותר מבשר הזבח] ביום השלישי [באש ישרף]), אלא כיום, שלא בזמנו (ששהה שריפתו) נשרף בין ביום בין בלילה, ואיתיביה רבי אלעזר לרבי יוחנן: אין לי אלא נימול לשמיני שאין נימול אלא כיום, מניין לרבות לתשעה לעשרה לאחר עשר לשנים עשר (כדקתני בפרק 'רבי אליעזר' במסכת שבת (דף קלז, א): 'נולד בין השמשות - נימול לתשעה; בין השמשות של ערב שבת - נימול לעשרה; חל יום טוב לאחר השבת - נימול ל"א; שני ימים טובים של ראש השנה - נימול ל"ב') - מניין [שנימול דוקא ביום]? תלמוד לומר: 'וביום'.

ואפילו למאן דלא דריש וא"ו (כגון רבי אלעזר ברבי שמעון, דאמר לעיל שלא בזמנו נימול אפילו בלילה) - וא"ו וה"י דריש (כגון הנהנותר: איכא ו"ה יתירא) [וכיכד אמר רבי יוחנן שנשרף בלילה? ועוד: באופן זה - וא"ו ה"א - דורשים גם את המלה 'וביום', שיש בו ה"א הידיעה מובלעת בפתח שתחת האות ב, ולכן חייבים לומר גם במילה כד!].

אישתיק.

בתר דנפק, אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: ראיתי לכן פדת

שיושב ודורש כמשה מפי הגבורה (בלשון תנאים)!

(רבי אלעזר בן פדת - לאו תנא היה, ואמורא היה, תלמידו של רבי יוחנן; והוא רבי אלעזר סתם דמיירי בכל הש"ס בגמ'; ורבי אלעזר סתמא דמשנה וברייתא הוא רבי אלעזר בן שמוע).
אמר ליה ריש לקיש: דידיה היא? מתניתא היא!
היכא תנא ליה?
בתורת כהנים.
נפק, תנייה (לתורת כהנים) בתלתא יומי וסברה בתלתא ירחי.

אמר רבי אלעזר: ערל שהזה - הזאתו כשרה, מידי דהוה אטבול יום: שאף על פי שאסור בתרומה (לקמן בהאי פירקא (ע"ב) קראי דרשינן) - כשר בפרה (ומותר להזאה, להזות על טמא מת כדאמר לקמן בשמעתין לימד על טבול יום שכשר בפרה). מה לטבול יום שכן מותר במעשר?
אטו אנן לאכילה קאמרינן (בתמיה - וכי אנן לאכילה דפרה אדומה קמרינן ליה, דתיפרוך 'תאמר בערל שאסור באכילת מעשר - לפיכך אסור בפרה)? אנן לנגיעה קאמרינן (לנגיעה בעלמא קשרינן ליה; ובנגיעה ליכא לאקשווי 'תאמר בערל שאסור בנגיעת מעשר', דהא אפילו בנגיעת קדשים מותר! והכי דרשינן: ומה טבול יום, שאסור בנגיעה דתרומה, כדגמרינן לקמן (ע"א) מ'במים יובא וטמא עד הערב' נויקרא יא, לב, והכא - נגיעה היא, דבכלי משתעי קרא, וקאמר דבעי הערב שמע): ומה טבול יום, שאסור בנגיעה דתרומה - מותר (בהזאה) בפרה, ערל, שמותר בנגיעה - אינו דין שמותר בפרה!

תניא נמי הכי: 'ערל שהזה - הזאתו כשרה; ומעשה היה והכשירו חכמים הזאתו.'
מיתיבי: 'טומטום שקידש (שעירב אפר במים) - קידושו פסול, מפני שהוא ספק ערל, וערל פסול לקדש; ואנדרוגינוס (מהול) שקידש - קידושו כשר (שאפילו אשה כשרה לקדש לרבנן ולקמן ילפינן טעמייהו). רבי יהודה אומר: אף אנדרוגינוס שקידש קדושו פסולים, מפני שספק אשה, ואשה פסולה מלקדש.'

קתני מיהא 'ערל וספק ערל פסול מלקדש'!
אמר רב יוסף: האי תנא - תנא דבי רבי עקיבא (בריש פירקין (דף ע, בברייתא)) הוא, דמרבי ליה לערל כטמא, דתניא [חגיגה ד, ב]: 'רבי עקיבא אומר: (ויקרא כב, ט) 'איש איש' [מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר; והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע] - לזכות הערל (ורש"י ע"א: כטמא אצל אכילת תרומה); (מדדבי לערל גבי טמאים - שמע מינה דכי הדדי נינהו, ואפילו לנגיעה דתרומה אסור).

**אמר רבא: הוה יתיבנא קמיה דרב יוסף, וקשיא לי: (אם איתא דרבי עקיבא לכל מילי ערל כטמא משוי ליה) לא לישתמיט תנא וליתני (לא לישתמיט תנא בעלמא דליתני לענין מגע טומאות) 'הערל והטמא' (כי הדדי), ולימא רבי עקיבא היא (מדלא אשכחן הכי הכא - משום חומרא דפרה היא, אבל לענין מגע תרומה ערל מותר) ! ?
ולא? והא קתני 'הערל והטמא פטורים מן הראייה'?
התם משום דמאיס (ליראות בעזרה). [##] ורבא דחה את ראיית רב יוסף.]**

ואזדורו לטעמייהו (רבי יהודה ורבנן דאיפליגו לעיל באנדרוגינוס), דתניא: 'הכל (כל הטהורים) כשרים לקדש' (לקדש מי חטאת, אפילו אשה; אבל ערל וטמא לא רבי), חוץ מחוש שוטה וקטן. רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס'. מאי טעמא דרבנן?

דכתיב (במדבר י"ז) ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת [ונתן עליו מים חיים אל כלי] (בתר אסיפת אֶפְרָה כתיב הך עבודה דקידוש, ואין עבודה מפסקת בינותים) - הנך דפסלי באסיפה פסולין בקידוש (והתם (יומא מג, א) דרשינן 'ואסף איש' - ולא קטן; 'טהור' - להכשיר את האשה, וליכא למדרש איפכא: 'איש' - ולא אשה, 'טהור' - ואפילו קטן, דאמר בפרק 'טרף בקלפי' (יומא מב, ב): כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע, וע"כ סוגיא דשמעתתא הכי איתא התם), הנך דכשרין באסיפה - כשרים בקידוש;

ורבי יהודה אמר לך: אם כן (דההוא אסיפה נקט לגבי מקדש) - נימא קרא 'ולקח' (לכתוב 'ולקח לטמא', כי היכי דכתב באסיפה 'ואסף' - לשון יחיד), מאי 'ולקחו'?
דאפילו הנך דפסולין התם (כגון קטן) - כשרים הכא.
אי הכי - אשה נמי?
'ונתן' ולא 'ונתנה'.

ורבנן?
אי כתיב 'ולקח' 'ונתן' - הוה אמינא שקיל חד (אֶפְרָה) ויהיב חד (מים), כתב רחמנא 'ולקחו'; ואי כתב רחמנא 'ולקחו' 'ונתנו' - הוה

אמינא דשקלי תרי ויהבי תרי; כתב רחמנא 'ולקחו' ונתן' -
דאפילו שקלי תרי ויהיב חד.

(יבמות עג, א)

(במדבר יט, ט) והזהר הטהור על הטמא [ביום השלישי וביום השביעי; וחטאו ביום השביעי, וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר בערב]; 'טהור' (שטהרתי לך כאן), מכלל שהוא טמא! (לדבר אחר- כגון טבול יום שטמא לתרומה; דאי סלקא דעתא טהור ממש - לישתוק קרא מיניה, ואנא ידענא דטמא אסור בפרה, דהא 'חטאת' קרייה רחמנא! אלא מאי 'טהור'? - טהור כל דהו, ואשכחן טבול יום דמיקרי טהור, דכתיב (ויקרא יד, פסוקים ח, ט; טו, יג; במדבר יט, ט) ורחץ במים וטהר) - לימד על טבול יום שכשר בפרה.

בעו מיניה מרב ששת: ערל מהו במעשר? כי היכי דיליף פסח ממעשר לענין אנינות (גבי מעשר כתיב, ולא בפסח, ומיניה ילפינן) יליף נמי מעשר מפסח לענין ערלות? או דלמא חמור מקל יליף, קל מחמור לא יליף?

אמר להו: תניתוה [בכורים פ"ב מ"א]: 'התרומה והבכורים חייבים עליהן מיתה' (טמא האוכלה [את התרומה], כדכתיב (ויקרא כב, ט) ומתו בו כי יחללוהו; ובכורים כתרומה, דאמר מר (מכות יז, א) 'ותרומת ידך' [דברים יב, יז] - אלו הבכורים) וחומש (זר האוכלן בשוגג; אבל במעשר שני - לא, דהא זרים אכלי ליה, ואין חומש אלא בפודה את מעשרו), ואסורין לזרים, והן נכסי כהן (לקדש בהן את האשה, וליקח בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה; אבל מעשר - לא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה, ואין אשה מתקדשת בו; וסתם משנה - רבי מאיר דאמר (ב"ק סט, ב) מעשר - ממון גבוה הוא; ואף על גב דקולא הוא לגבי תרומה ובכורים, אפילו הכי חשיב ליה; והכי נמי אמרינן בבבא מציעא פרק 'הזהב' (נג, א) דקולא הוא, ועולין כאחד ומאה (אבל מעשר בטל ברוב, ולא בעי אחד ומאה), וטעונין רחיצת ידים (אפילו הן פירות, דסתם ידים שניות הן מדרבנן, ופוסלות את התרומה, אבל מעשר וחולין קיימא לן (חולין קו, א): 'הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגטי הרוח') והערב שמש (כדילפינן בהאי פירקא (לקמן ע"ב): טבול יום מותר במעשר ואסור בתרומה); הרי אלו בתרומה ובבכורים, מה שאין כן במעשר' - ואם איתא (דקל מחמור לא יליף, ומותר ערל במעשר) - ניתני 'ערל אסור בהן מה שאין כן במעשר'!?

תנא ושייר.

ומאי שייר דהאי שייר?

שייר, דקא תני סיפא: 'יש במעשר ובבכורים מה שאין כן בתרומה: שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום (אבל תרומה נאכלת בגבולין) וטעונין וידוי' (דברים כו, יג) בערתי הקדש מן הבית, (דברים כו, י) הנה הבאתי את ראשית בכורים) ואסור (בכורים) לאונן; ורבי שמעון מתיר (בכורים לאונן, ולקמן מפרש טעמייהו); וחייבין (בכורים ומעשר שני) כביעור (בשנה השלישית שאם שהה מעשרותיו שנה ראשונה ושניה - מוליכן בשלישית לירושלים, ומתודה: בערתי הקדש מן הבית וכו', ואם לא הוליכן - מתבערין בכל מקום שהן); ורבי שמעון פוטר (בבכורים) - ואילו (לתנא קמא, דמקיש בכורים למעשר לכל מילי - הוה ליה למיתני 'ואסור להדליק מהן אם נטמאו' דאין טומאתן מתירתן להבערה, ולא אמרינן אף על גב דלא ניתן מעשר אלא לאכילה ושתייה וסיכה, כדכתיב (שם יד) 'ואכלת' - הני מילי טהור אבל היכא דנטמא, דלא חזי לאכילה, ידליק בו, אלא) 'אסור לבער מהן בטומאה' (כדכתיב (שם כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא),

(יבמות עג, ב)

ואוכלן בטומאת עצמן (שהגוף טהור והם טמאים) לוקה (כדיליף לקמן), מה שאין כן בתרומה' - לא קתני! אלמא תני ושייר (ומדלא קתני ליה - שמע מינה תנא ושייר)!

'ואסורין לאונן, ורבי שמעון מתיר':
מנא להו?

דכתיב (דברים יב, יז) 'לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגןך ותירושך ויצהרך [ובכרת בקרך וצאנך; וכל נדריך אשר תדר ונדבתין] ותרומת ידך', ואמר מר (במסכת מכות (דף יז, א) [ספרי דברים פ"טקא עב ד"ה מעשר]): 'תרומת ידך' - אלו בכורים (דבעי הבאת מקום כדכתיב (דברים כו, ב) ושמת בטנא והלכת; והתם אשמעינן [שיש מצות] עשה, והכא אשמעינן אזהרת לא לאוכלן בגבולין, דאילו תרומה ממש - קדשי הגבול היא, ולא בעיא חומה); ואיתקש בכורים למעשר: מה מעשר אסור לאונן - אף בכורים אסור לאונן; ורבי שמעון?

'תרומה' קרינהו רחמנא: מה תרומה מותרת לאונן (כדאמר בריש פירקין (דף ע"א) 'זרות אמרתי לך ולא אנינות') - אף בכורים מותר לאונן.

'והייבין כביעור, ורבי שמעון פוטר':

מר (תנא קמא) מקיש (למעשר, דכתיב ביה (דברים כו, יג) בערתי הקדש) ומר [רבי שמעון] לא מקיש.

'ואסור לבער מהן בטומאה ואוכלן בטומאת עצמן לוקה' - מנלן?
דתניא [ספרי דברים פסקא שג]: **'רבי שמעון אומר':** [דברים כו, יד: לא אכלתי באני ממנו, ולא בערתי ממנו בטמא] [ולא נתתי ממנו למת; שמעתי בקול ה' אלקי, עשיתי ככל אשר צויתני] - **בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא; והיכא מוזהר על אכילתו - איני יודע'.**

(והיכן מוזהר על אכילה איני יודע ת"ל לא תוכל כו' - והכי גרסינן ללישנא דברייתא בספרי גבי האי קרא ד'לא תוכל': מכלל שנאמר לא בערתי ממנו בטמא - בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא; והיכן מוזהר על אכילה? איני יודע! ת"ל לא תוכל כו'.
והכי פירוש: מכלל שנאמר בוידי מעשר 'לא בערתי ממנו בטמא', דמשמע: בין שאני טמא כו' - הוא מתודה שלא בערו באש ולא הדליק בו את הנר, וכל שכן בטהור, דלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה - וממילא שמעינן - מדלא הוצרך להתודות על הטהור - שמע מינה הכי קאמר: אפילו בשעת הטומאה, שלא יכולתי לאוכלו - לא נתתיו להדלקה! אלמא אינו נאכל בטומאה; והיכן מוזהר על כך? איני יודע לאו מפורש, לכך נאמר 'לא תוכל' והשתא פריך הש"ס, מקמי דליסליק למילתיה:
טומאת הגוף בהדיא כתיב ביה: (ויקרא כב, ו) **נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים** (ומוקמינן האי קרא במעשר לקמן בפירקין (דף ע"ב, ב) כדכתיב: **כי אם רחץ בשרו במים - ולא בעי הערב שמש**)! (ואמאי קתני איני יודע?)

(ומשנינן): **הכי קמיבעיא ליה: טומאת עצמו מנין?**

תלמוד לומר: לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגן [ותירושך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתך], **ולהלן הוא אומר** (בפסולי המוקדשין קאי לאחר פדיון שאוכלן זר) (דברים טו, כב) **בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל**, ותנא דבי רבי ישמעאל: **'אפילו טמא וטהור אוכלין על שולחן אחד בקערה אחת ואינן חוששין'**, וקאמר רחמנא: ההוא דאמרי לך התם 'בשעריך תאכלנו' (דקשרי ליה לטהור לאוכלו אחר שנגע טמא בקערה ונטמאה) - (קאמינא לך) הכא (במעשר שני) לא תיכול.

'מה שאין כן בתרומה' - מנא לן?

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: דאמר קרא: [דברים כו, יד: לא אכלתי באני ממנו ו]לא בערתי ממנו בטמא [ולא נתתי ממנו למת; שמעתי בקול ה' אלקי, עשיתי ככל אשר צויתני] - ממנו אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר שמן של תרומה שנטמא. ואימא 'ממנו אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר שמן של קדש' (כגון שהוקדש למנחות ונטמא) שנטמא?
לאו קל וחומר הוא?: ומה מעשר הקל, אמרה תורה 'לא בערתי ממנו בטמא', קדש, חמור לא כל שכן?!!
אי הכי תרומה נמי קל וחומר הוא?
הא - כתיב 'ממנו' [ולא מתרומה].
ומה ראית?

מסתברא: קדש לא ממעיטנא, שכן (מצינו חומרות בקודש ואין נוהגות בתרומה) פנקעכ"ס: **פגול נותר קרבן** (וקרוי קרבן להביאו לפני) **מעילה** (ויש בו מעילה לנהנה ממנו בשוגג) **כרת** (לאוכלו בטומאת הגוף) **ואסור לאונן!**
אדרבה: תרומה לא ממעיטנא, שכן מחפ"ז: מיתה (מיתה לאוכלו בטומאת הגוף, דכתיב (ויקרא כב, ט) **ומתו בו כי יחללוהו**) **וחומש** (לזר האוכלה בשוגג לעולם, ואף על פי שמתרת לכהנים; אבל קדש - משעה שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה ולא חומש) **ואין לה פדיון** (לתרומה; אבל מצינו פדיון לקדש עד שלא קידש בכלי) **ואסורה לזרים** (ותרומה אסורה לזרים אבל קדשים קלים מותרים לזרים)!
הנך נפישן.
ואיבעית אימא: כרת עדיפא.

'ואוכלן בטומאת עצמן לוקה מה שאין כן בתרומה' - מילקא הוא
דלא לקי, הא איסורא איכא (לאכול תרומה טמאה); **מנלן?**
אמר קרא: [דברים טו, כב] **בשעריך תאכלנו** [הטמא והטהור יחדו כצבי וכאיל] - לזה ולא לאחר, ולא הבא מכלל עשה - עשה.

אמר רב אשי: מרישא נמי שמעת מינה דתנא ושייר: מדלא קתני

(יבמות עד, א)
'ונוהגין' (תרומה ובכורים) בשאר שני שבוע (בכל שנות השמיטה, אבל מעשר שני אין נוהג בשלישית ובששית) ואין להם פדיון, מה שאין כן במעשר - שמע מינה.

תא שמע: 'נשתירו בו ציצין המעכבין את המילה - הרי זה אינו אוכל לא בתרומה ולא בפסח ולא בקדשים ולא במעשר'. מאי - לאו מעשר דגן? לא, מעשר בהמה.

'מעשר בהמה' - היינו 'קדשים'? וליטעמין - מי לא תנן 'פסח' וקתני 'קדשים'?? בשלמא פסח וקדשים - צריכי: דאי תנא פסח - משום דערלות בפסח כתיבא, אבל קדשים אימא לא; ואי תנא קדשים - הוה אמינא מאי 'קדשים' - פסח! אלא 'מעשר בהמה' למה לי? אלא מעשר ראשון, ורבי מאיר היא, דאמר (בפרק 'יש מותרות' (לקמן פה, ב)): 'מעשר ראשון אסור לזרים' (הלכך לענין ערלות נמי חמור).

תא שמע מדתני רבי חייא בר רב מדפתי: 'ערל אסור בשתי מעשרות' - מאי, לאו אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה? הכא נמי מעשר ראשון, ורבי מאיר.

תא שמע [תוספתא מסכת חגיגה (ליברמן) פרק ג הלכה טו-יח]:
'אונן אסור במעשר ומותר בתרומה וכפרה' (דקדשי בדק הבית היא, ולא קדשי מזבח; ומצינו טבול יום מותר בה, וכל שכן אונן); טבול יום אסור בתרומה ומותר כפרה ובמעשר;
מחוסר כפורים אסור כפרה ומותר בתרומה ובמעשר' (מחוסר כפרה = טומאה, דבעיא קרבן: כל שלא הביא כפרתו - אסור בה, דמחוסר מעשה הוא, וכמי שטומאתו עליו דמי, וכל שכן טבול יום דילה [שצריך קרבן], דאיכא תרתין; אבל טבול יום דטומאת מת ושרץ - מותר בה, דשמא ממילא ערבא, ולא מחוסר מעשה הוא; הלכך: כי כתיב 'והזה הטהור על הטמא' - טהור מכלל שהוא טמא, למישרי טבול יום אתא, ולא מחוסר כפורים)
- ואם איתא (דערל מותר במעשר) - ניתני 'ערל אסור בתרומה ומותר כפרה ובמעשר' (כדאמר לעיל (עב, ב): ערל שהזה - הזאתו כשרה) ' (ומדלא תניה - שמע מינה: משום מעשר הוא דשבקה) !?
האי - תנא דבי רבי עקיבא היא (דאסור ליה נמי בפרה, כדתני לעיל (עב, ב) 'טומטום שקידש - קדושו פסול' ואוקמינן כרבי עקיבא), דמרבי ליה לערל כטמא, דתניא [לעיל עא, עב, ב]:

'רבי עקיבא אומר (ויקרא כב, ד) איש איש [מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר; והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע] - לזכות הערל'. (רש"י עא, א): כטמא אצל אכילת תרומה; (רש"י עב, ב): מדרבי לערל גבי טמאים שמע מינה דכי הדדי נינהו, ואפילו לנגיעה דתרומה אסור).
ומאן תנא (דלעיל, דאכשר ערל בפרה) דפליג עליה דרבי עקיבא (כדקתני לעיל (שם) 'ערל שהזה הזאתו כשרה')?

תנא דרבי יוסף הבבלי היא ([הברייתא היא ברייתא מבית מדרשו של יוסף הבבלי, והחולק הוא] תנא קמא דיוסף הבבלי, דאמר מחוסר כפורים כשר בפרה), דתניא (בתוספתא פרה (צוקרמאנדל) פרק ד הלכה ג):

'שרפת אונן ומחוסר כפורים - כשרה. רבי יוסף הבבלי אומר: אונן - כשרה, מחוסר כפורים - פסולה' (דכיון דמחוסר מעשה הוא - עדיין טומאה עליו, ולא קרינא ביה טהור). (והא מתניתא דאוקימנא כרבי עקיבא קתני 'מחוסר כפורים פסול בפרה'; וכי היכי דפליג [תנא קמא של רבי יוסף הבבלי] אמחוסר כפורים - איכא למימר דאיהו פליג נמי עליה בערל (לעיל)).

ואף רבי יצחק סבר ערל אסור במעשר [שני], דאמר רבי יצחק: מניין לערל שאסור במעשר [שני]? נאמר 'ממנו' במעשר [שני; ראה להלן] בדברי רבא אמר רבי יצחק] ונאמר 'ממנו' בפסח [מיד להלן] בדברי רבא - מה 'ממנו' האמור בפסח - ערל אסור בו, אף 'ממנו' האמור במעשר - ערל אסור בו.
מופני? דאי לא מופני איכא למיפרך: מה לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא!

לאיי, אפנויי מופני.

מאי מופני?

אמר רבא: אמר רבי יצחק:

תלתא 'ממנו' כתיבי בפסח [שמות יב, ט: אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו, (פסוק י) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו]: חד לגופיה, וחד לגזירה שוה, וחד: למאן דאמר בא הכתוב (באש תשרפו) (שמות יב, י) ליתן לך עשה אחר לא תעשה (לומר שאין לוקין עליו) - אידי דכתיב 'נותר' כתיב נמי 'ממנו'; ולמאן דאמר 'ליתן לו בקר שני לשריפתו' (דמצי למכתב 'והנותר ממנו באש תשרפו'; מאי 'עד בקר'? הא כתיב ברישא דקרא 'לא תותירו ממנו עד בקר'? אלא הכי קאמר: והנותר - לבקר הראשון, שהוא יום טוב - המתן עד בקר שני, שהוא חול, ושרפו; ללמדך שאין שורפין קדשים ביום טוב; ותרייהו ב'כיצד צולין' (פסחים דף 98, ב) - אידי דכתיב 'עד בקר' כתיב נמי 'ממנו'.

תלתא 'ממנו' כתיבי במעשר [דברים כו, יד: לא אכלתי באני ממנו, ולא בערתי ממנו בטמא, ולא נתתי ממנו למת; שמעתי בקול ה' אלקי, עשיתי ככל אשר צויתני]: חד לגופיה, וחד לדריבי אבהו אמר רבי יוחנן (דאמר לעיל: למישרי הדלקה בשמן של תרומה שנטמאה), וחד לדריש לקיש, דאמר ריש לקיש אמר רבי סמיה: מנין למעשר שני שנטמא שמותר לסוכו (ואף על גב דקיימא לן (שבת 19, א) דסיכה כשתיה, והוה ליה כמאן דשתי ליה בטומאה)? - שנאמר [דברים כו, יד: לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא] ולא נתתי ממנו למת [שמעתי בקול ה' אלקי עשיתי ככל אשר צויתני] - למת הוא דלא נתתי (לעיל מיניה כתיב 'לא בערתי ממנו בטמא' וכתיב בתריה 'ולא נתתי ממנו למת' - כלומר: מן המעשר טמא לא נתתי ממנו למת), הא לחי דומיא דמת נתתי; איזה דבר (נתינה) ששוה בחיים ובמתים (משכחת במת)? הוי אומר זו סיכה (וקדייקין: דכוותיה בחי - שרי).

מתקיף לה מר זוטרא: ואימא ('לא נתתי ממנו למת' - לא בסיכה קאמר, אלא כך הוא מתנהג): ליקח לו ארון ותכריכים (לא קניתי ממנו ארון ותכריכים למת, אפילו כשנטמא דלא יכולתי לאוכלו, ולא שניתיו לדבר שאינו לאכילה והוא צרכי המת; הא לחי דומיא דמת - נתתי, ואשמועינן דאף על גב דמעשר טהור לא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה, אם נטמא - מותר לחללו לקנות ממנו חלוק)? אמר רב הונא בריה דרב יהושע: 'ממנו' - מגופו.

רב אשי אמר: 'לא נתתי' דומיא ד'לא אכלתי': מה להלן מגופו אף כאן מגופו.

ואכתי מופנה מצד אחד הוא (דההוא דפסח מופנה לגזירה שוה, אבל דמעשר - כולהו תלתא אצרכת להו).

([ביחס לתוקף של לימוד גזירה שוה 'מופנה מצד אחד': האם למדין ומשיבין או למדין ואין משיבין, יש מחלוקת: פלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן היא בהמפלת במסכת נדה (דף כב, ב) - הניחא למאן דאמר למדין ואין משיבין, אלא למאן דאמר למדין ומשיבין - מאי איכא למימר?]

הך דרבי אבהו (דמפיק חד ממנו למישרי הדלקה בשמן תרומה שנטמאת) - מדרב נחמן אמר רבה בר אבוא נפקא, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: מאי דכתיב [במדבר יח, ח: וידבר ה' אל אהרן:] ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי [לכל קדשי בני ישראל לך נתתם למשחה ולבניך לחק עולם]? - בשתי תרומות הכתוב מדבר: אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה, ואמר רחמנא 'לך' - שלך תהא להסקה תחת תבשילך.

וכל הטמאים [לא יאכלו בתרומה]:

מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל: אמר קרא (ויקרא כב, ד) איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב [בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר; והנגע בכל טמא נפש, או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע] - אי זהו דבר ששוה

(יבמות עד, ב)

בזרעו של אהרן (בזכרים ונקבות; דאילו קדשי קדשים הניתנים לכהנים - אין נאכלים אלא לזכרי כהונה)? - הוי אומר זו תרומה.

ואימא בחזה ושוק (דשלמים, הניתן לכהנים, ונאכל לנשיהן, כדכתיב (ויקרא יד, ד) 'אתה ובניך ובנותיך', והני הוא דאסר רחמנא לטמאים, משום דקדשים נינהו, אבל תרומה לא)?

אינה בחוזרת (בת כהן אלמנה מישראל, וזרע אין לה, דאמר בפרק 'אלמנה' (לעיל סח, ב), 'כשהיא חוזרת - חוזרת לתרומה ואין חוזרת לחזה ושוק').

תרומה נמי אינה בחללה?

חללה לאו זרעו דאהרן היא.

וממאי דהאי 'עד אשר יטהר' - עד דאיכא הערב שמש (ותו לא, דאמר לעיל מחוסר כפורים מותר בתרומה)? אימא עד דמייתי כפרה?

לא סלקא דעתא, דתנא דבי רבי ישמעאל: 'כזב בעל שתי ראיות (לאו בר קרבן הוא, כדתניא במסכת מגילה (ח,א): 'מנה הכתוב שתיים וקראו טמא, שלש וקראו טמא; הא כיצד? שתיים לשומאה ושלש לקרבן') ובמצורע מוסגר (נמי לאו בר קרבן הוא, כדתנן התם: אין בין מצורע שהור מתוך הסגר לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים'; וכיון דתגלחת ליכא - קרבן נמי ליכא, דבהדי דתגלחת כתיב לקרבן) הכתוב מדבר', דומיא דטמא נפש: מה טמא נפש - דלאו בר כפרה הוא, הני נמי - דלאו בני כפרה נינהו.

ואימא 'הני מילי דלאו בר כפרה, אבל דבר כפרה (כגון זב בעל שלש ראיות ומצורע מוחלט) - עד דמייתי כפרה? ותו: הא דתנן [לכאורה כאן צירוף של משניות שונות]: 'טבל ועלה אוכל כמעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה, הביא כפרה אוכל בקדשים' - מנא לן?

אמר רבא אמר רב חסדא: תלתא קראי כתיבי: כתיב [ויקרא כב,ו]: נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים - הא רחץ טהור! וכתיב [ויקרא כב,ז]: ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים [כי לחמו הוא]; וכתיב [ויקרא יב,ח]: ואם לא תמצא ידה די שה - ולקחה שתי תרים או שני בני יונה, אחד לעלה ואחד לחטאת] וכפר עליה הכהן וטהרה - הא כיצד? כאן למעשר, כאן לתרומה, כאן לקדשים.

ואיפוך אנא?

מסתברא תרומה עדיפא, שכן מחפ"ז.

אדרבה מעשר עדיפא, שכן הד"ס ט"ב (הבאת מקום; וידוי אסור לאונן, ולבער ממנו בטומאה, ואוכלו בטומאת עצמו - לוקה וחייב בביעור: ה' הבאה ד' וידוי ט' אסור לאונן ט' טומאה ב' ביעור וכולהו ליתנהו בתרומה)!

אפילו הכי מיתה עדיפא.

רבא אמר: בלא 'מיתה עדיפא' נמי לא מצית אמרת: אמר קרא 'נפש' (בקרא ד-כי אם רחץ בשרו [ויקרא כב,ו]) כתיב נפש כי תגע בו, אלמא קרא קמא במעשר משתעי) - אי זהו דבר ששוא בכל נפש? הוי אומר זה מעשר.

ואכתי (אימא) הני מילי (דסגי בהערב שמש לתרומה) - היכא דלאו בר כפרה (דהא אמרת בזב בעל שתי ראיות ובמצורע מוסגר משתעי קרא), אבל היכא דבר כפרה (לא סגי ליה בהערב שמש ולא אכיל בתרומה) - עד דמייתי כפרה?!

אמר אביי: תרי קראי כתיבי ביולדת (דבת כפרה היא): כתיב [ויקרא יב,ד]: ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה; בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא] עד מלאות ימי טהרה - כיון שמלאו ימיה (ארבעים לזכר ושמונים לנקבה) - טהרה (והוא הערב שמש שלה, דמשעת טבילה לסוף שבעה לזכר ושבעים לנקבה עד אור הבאת קרבנותיה ליום מחר - היא נקראת 'טבולת יום ארוך' [במסכת נדה (עא,א)], דומיא דכל מחוסרי כפרה הנקראים 'טבולי יום ארוך': משעת טבילתם עד הערב שמש, דליל הבאת קרבנותיהם למחרת; (הכא נמי הוי טבולת יום ארוך משעת טבילה עד סוף יומי הבאת קרבנותיה));

וכתיב [ויקרא יב,ח]: ואם לא תמצא ידה די שה, ולקחה שתי תרים או שני בני יונה, אחד לעלה ואחד לחטאת] וכפר עליה הכהן וטהרה, הא כיצד? - כאן (בהערב שמש) לתרומה (וליכא למימר כאן למעשר בהערב שמש, דהא אמר לעיל: הא רחץ טהור: דלא בעי הערב שמש, ולענין טבול יום - מה לי בר כפרה מה לי לאו בר כפרה), כאן לקדשים.

ואיפוך אנא?

מסתברא קדש חמור, שכן פנקעכ"ס!

אדרבה, תרומה חמורה שכן מחפ"ז!

הנך נפישן.

רבא אמר: בלא 'הנך נפישן' לא מצית אמרת? אמר קרא 'וכפר עליה הכהן וטהרה' - מכלל שהיא טמאה (עד השתא); ואי סלקא דעתך (קרא קמא, דשרי למיכל מאורתא) - בקדשים, איקרי כאן (ויקרא ז,ט) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל [-באש ישרף; והבשר - כל טהור יאכל בשר] (והאי מחוסר כפורים - טמא מקרי, כדכתיב 'טהרה' - מכלל שהיא טמאה)!

אלא שמע מינה - בתרומה.

מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי: ומי מצית אמרת תרומה כתיבא הכא? והתניא 'דבר אל בני ישראל [לאמר אשה כי תזרע וילדה זכר - וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא] - אין לי אלא בני ישראל (בנות ישראל מטמאות בלידה), גירות ושפחה משוחררת מניין? תלמוד לומר 'אשה'; ואי סלקא דעתך בתרומה - גירות ושפחה בנות מיכל תרומה נינהו?

אמר רבא: ולא?

(יבמות עה, א)

והכתוב [ויקרא יב,ד: ושלושים יום ושלושת ימים, תשב בדמי טהרה] בכל קדש לא תגע [ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה] (בההיא פרשתא, ואמר מר במסכת מכות (יד,ב) 'בכל קדש') - לרבות התרומה (דאסורה בה כל ימי טהרה, שהיא טבולת יום' לטומאת לידתה) ! אלא קרא - מילי מילי קא חשיב.

ותלתא קראי בתרומה [ויקרא כב,ד: איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל] עד אשר יטהר [והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע] ואוקימנא לעיל מיניה בתרומה הכתוב מדבר - דבר השווה בזרעו של אהרן; [ויקרא כב,ז] ובא השמש וטהר [ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא]; [ויקרא יב,ד: ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה; בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא] עד מלאת ימי טהרה] למה לי?

צריכי: דאי מ'עד אשר יטהר' - לא הוה ידענא במאי (איזהו היא גמור טהרתו, דעל כרחך גמור טהרה משמע) - כתב רחמנא 'ובא השמש וטהר'; ואי כתב רחמנא 'ובא השמש' - הני מילי דלאו בר כפרה (דהא כולה ענינא בבעל שתי ראיות, ומצורע מוטגר, וטמא שרץ ומת משתעי), אבל דבר כפרה - אימא עד דמייתי כפרה! כתב רחמנא 'עד מלאת ימי טהרה' (דאפילו יולדת דבת כפרה היא טהורה בהערב שמש); ואי כתב רחמנא 'עד מלאת' - הוה אמינא אפילו בלא טבילה; כתב רחמנא 'עד אשר יטהר'.

ולהך תנא (דפליג עליה דתנא דבי רבי ישמעאל) דאמר: 'כזב בעל שלש ראיות ובמצורע מוחלט הכתוב מדבר', והאי 'עד אשר יטהר' - עד דמייתי כפרה (ועל כרחך בקודש מוקמת לה, דהא כתיב קרא אחרינא 'ובא השמש וטהר' דמוקמת ליה בתרומה), תרי קראי בקדשים ('עד אשר יטהר', [ויקרא יב,ז: והקריבו לפני ה'] וכפר עליה וטהרה [ממקדמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה]) למה לי (לאשמועינן דעד דמייתי כפרה)? צריכי: דאי כתב רחמנא ביולדת - משום דמרוכה טומאתה (שמונים יום לאכילת תרומה וקדשים), אבל כזב אימא לא; ואי כתב רחמנא כזב, דלא הותר מכללו - אבל יולדת (יולדת הותרה מכללה: שרואה דם וטהורה לבעלה, אבל זב לא הותר מכללו, דכל כמה דלא פסיק - טמא) אימא לא? צריכא!

[ויקרא יא,לב: וכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק, כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם] במים יובא וטמא עד הערב [וטהר] (על כרחך לתרומה איירי, מדבעי הערב שמש) למה לי (תיפוק לי מ'ובא השמש וטהר' [ויקרא כב,ז])?

אמר רבי זירא: לנגיעה (דקרא דלעיל - באכילה משתעי, כדכתיב [ויקרא כב,ז] ואחר יאכל מן הקדשים, והאי קרא בכלים משתעי, דנגיעה בעלמא היא; ואשמעינן כלי, והוא הדין לאדם טבול יום - לא יגע בתרומה), דתניא [נספרא שמיני פרשה וד"ה פרק ח משנה ט]: ' [ויקרא יא,לב: וכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא] וטמא [עד הערב וטהר] ('במים יובא וטמא' - אף לאחר ביאת המים קראו 'טמא') - יכול לכל (הוי טמא)? תלמוד לומר: 'וטהר' (מדלא כתיב 'וטהר' משמע דאמעיקרא קאי, קודם הערב שמש); אי 'וטהר' - יכול לכל?

תלמוד לומר: 'וטמא'!

הא כיצד?

כאן למעשר כאן לתרומה.

ואיפוך אנא?

מסתברא כי היכי דחמירא אכילה דתרומה מאכילה דמעשר - הכי נמי חמירא נגיעה דתרומה מנגיעה דמעשר.

ואיבעית אימא: נגיעה דתרומה (לטבול יום) מהכא נפקא: (דתניא) [ויקרא יב,ד: ושלושים יום ושלושת ימים תשב בדמי טהרה] בכל קדש לא תגע [ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה] -

אזהרה לאוכל (שלא תאכל בתרומה כל זמן שהיא טבולת יום ארוך); או אינו אלא לנוגע?

תלמוד לומר: בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא - מקיש קדש למקדש: מה מקדש: דבר שיש בו נטילת נשמה (הבא למקדש טמא בכרת, שנאמר (במדבר יט,כ) 'ונכרתה ... כי את מקדש ה'טמא'), אף קדש: דבר שיש בו נטילת נשמה' (דהיינו אכילה בטומאה, שהוא גבי קדש בכרת, ואוכל תרומה בטומאה במיתה, דכתיב [ויקרא כב,ט] ומתו בו כי יחלוהו) [ומסבירה הגמרא] ובנגיעה נטילת נשמה ליכא; והאי דאפקיה בלשון נגיעה - הכי קאמר: נגיעה כאכילה (האסור לאכול אסור ליגע).

פצוע דכא [וכרות שפכה - הן ועבדיהן יאכלו, ונשיהן (של פצוע דכא וכרות שפכה) לא יאכלו] (דשווייה חללה בביאתו, שהרי נבעלה לפסול לה), ואם לא ידעה (לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן) משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה - הרי אלו יאכלו:

מאן תנא 'משתמרת לביאה פסולה דאורייתא - אכלה' (דקתני 'זאם לא ידעה משנעשה פצוע דכא הרי אלו יאכלו' - אף על גב דמצפה ומשתמרת לביאתו)?

אמר רבי אלעזר: במחלוקת שנויה (בפרק 'הבא על יבמתו' (לעיל נ,ב): 'אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - מן האירוסין לא יאכלו בתרומה; רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין'), ורבי אלעזר ורבי שמעון היא.

רבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבי מאיר: שאני הכא שכבר אכלה. ורבי אלעזר 'שכבר אכלה' לא אמרין, דאי לא תימא הכי - בת ישראל שנשאת לכהן ומת בעלה תאכל, שכבר אכלה! ורבי יוחנן?

התם פקע קנייניה, הכא לא פקע קנייניה.

איזהו פצוע [דקא? - כל שנפצעו הביצים שלו, ואפילו אחת מהן]:

תנו רבנן [ספרי דברים פיסקא רמז]: 'איזהו פצוע דכא?'

כל שנפצעו (כמו פצע [תחת פצע] (שמות כא,כה): מכת חרב וסכין) ביצים שלו ואפילו אחת מהן ואפילו ניקבו ואפילו נמוקו (מחמת מכה נמקו והוקטנו מאליהן) ואפילו חסרו (כל שהוא).

אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: שמעתי מפי חכמים ככרם כיבנה (שהיו יושבים שורות ככרם הנטוע שורות) כל שאין לו אלא ביצה אחת אינו אלא סריס חמה וכשר.

'סריס חמה' ? סלקא דעתך (הא - סריס חמה בידי שמים הוא, מחמת חולי, והאי - לאו חולי הוא)?

אלא 'הרי הוא כסריס חמה, וכשר' (דלא אסרה תורה אלא פצוע ודך וכרות).

וניקב לא מוליד? והא ההוא גברא דסליק לדיקלא

(יבמות עה, ב)

וחרזיה סילוא בביצים (נקבו קוק בביציו; וחרזיה - לשון 'מחרוזות של דגים' (בבא מציעא כא,א)), ונפק מיניה (שכבת זרע) כחוט דמוגלא (כמין ליחה, ואפילו הכי), ואוליד (בתר הכי)?

הא - שלח שמואל לקמיה דרב, ואמר ליה: צא וחזר על בניו מאין הם (זנתה אשתו).

אמר רב יהודה אמר שמואל: פצוע דכא בידי שמים (על ידי רעמים וברד, או ממעי אמו) כשר.

אמר רבא היינו דקרינן 'פצוע' ולא קרינן 'הפצוע' (אי הוה כתיב 'הפצוע' הוי משמע הפצוע מעיקרו, כגון ממעי אמו).

במתניתא תנא 'נאמל' (דברים כג,ב) לא יבא פצוע [דכא וכרות שפכה בקהל ה'] ונאמל (דברים כג,ב) לא יבא ממזר [בקהל ה'; גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'] - מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם.

אמר רבא: 'פצוע' - בכולן (ביצים וגיד וחוט ביצים שהביצים תלוין בהן בתוך הכיס); 'דך' - בכולן; 'כרות' - בכולן.

'פצוע' - בכולן: בין שנפצע הגיד, בין שנפצעו [שני ה] ביצים, בין שנפצעו [שני] חוטי ביצים;

דך' - בכולן: בין שנידך הגיד בין שנידכו [שני ה] ביצים בין שנידכו [שני] חוטי ביצים;

'כרות' - בכולן: בין שנכרת הגיד, בין שנכרתו [שני ה] ביצים, בין שנכרתו [שני] חוטי ביצים.

אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: ממאי דהאי פצוע דכא - באותו מקום? אימא מראשו?

אמר ליה: מדלא מנה ביה דורות (מדלא כתיבא ביה 'עד דור שלישי' או 'עשירי', כמו שנאמר במזמור ועמוני ומואבי ומצרי) - שמע מינה (משום דלאו בר אולודי הוא): באותו מקום.

ודלמא האי דלא מנה בו דורות - דאיהו הוא דאסור, בריה ובר בריה כשר? דומיא דכרות שפכה: מה כרות שפכה באותו מקום - מאי הא נמי באותו מקום.

וכרות שפכה גופיה ממאי דבאותו מקום הוא? אימא משפתייה (ששופכים דוק)?

'שפכה' כתיב, במקום שופך (ופיו אינו שופך אלא זורק למרחוק).

ואימא מחוטמו?

מי כתיב ' [כרות] בשפוך' (ממקום הרגיל לשפוך קודם לכן)? 'כרות שפכה' כתיב: מי שעל ידי כריתה שופך (שותת), שלא על ידי כריתה אינו שופך אלא מקלח, לאפוקי האי דאידי ואידי (קודם כריתה ולאחר כריתה) שופך הוא.

במתניתא תנא: 'נאמר: (דברים כג,ב) לא יבא פצוע דכא [וכרות שפכה בקהל ה'] ונאמר: (דברים כג,ג) לא יבא ממזר [בקהל ה', גם דור עשירי לא יבא לו בקהל ה'] - מה להלן באותו מקום אף כאן באותו מקום.'

ניקב למטה מעטרה (בסוף הגיד כלפי קרקע, והולך הנקב באלכסון) שכנגדו (ויוצא כנגדו) למעלה מעטרה (כלפי הגוף) - סבר רבי חייא בר אבא לאכשורי (הואיל ואין שני ראשי הנקב למעלה מעטרה, דכל למטה מעטרה - בשר בעלמא הוא, כדקתני מתניתין אמ נשתייד מן העטרה מלא החוט כשר'. 'עטרה' = שורה גבוהה המקפת סביבות הגיד).

אמר ליה רבי אסי: הכי אמר רבי יהושע בן לוי: עטרה כל שהיא (כיון שהנקב עובר דרך על פני כל העטרה אפי' נקב כל שהוא) - מעכבת (מעכבת תולדתו ופטול).

ואם נשתייר מעטרה [אפילו כחוט השערה (שנכרת מעטרה ואילך) - כשר] (מתניתין היא (לעיל דף ע"א), ואכריתה קאי (פירש: אכרות שפכה ולא אפצוע דכא)):

יתיב רבינא וקמיבעיא ליה: 'מלא החוט' שאמרו - על פני כולה או על פני רובה?

אמר ליה רבא תוספאה לרבינא: מלא החוט על פני רובה, וכלפי רישא (לצד גופו נשתייר מלא השער על פני רוב הקיפה, אבל אם נחתכה כלפי הגוף ונשתייר מלא החוט מן העטרה על פני היקף כל הגיד בצדה כלפי קרקע - פטול).

אמר רב הונא: כקולמוס (כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב בה) - כשרה; כמרזב (שנחקק כסילון, ויש לו דפנות משני צדדים, והחקק באמצע כמין צנור) - פסולה: האי שליט בה אורא (הרוח נכנס לתוך הדפנות ומתקרר הגיד לתוכו ואין הזרע מתבשל), והאי לא שליט בה אורא (כקולמוס לא שליט אורא בתוך הגיד ומתבשל הזרע בחימום כהלכתו).

ורב חסדא אמר: כמרזב - כשרה, כקולמוס - פסולה: האי (כמרזב) גריד (שכבת זרע מן הגוף בשעת תשמיש, ומזריע, שהרי לא נחסר הגיד מעוביו, ונוגע בצידי הרחם, ומתחמם ומוציא ויורה כחץ), והאי (כקולמוס) לא גריד (על ידי שנחסר עוביו ואינו נוגע בכותלי הרחם - אין מתחמם כל כך, ואין נמשך מתוך הגוף בקילוח אלא שותת).

אמר רבא: כוותיה דרב הונא מסתברא: האי לא שליט בה אורא והאי שליט בה אורא; אי משום גרידותא - מידי דהוה אברזא דחביתא (שקצר ודק מלפניו, ואינו נוגע בכותלי נקב החבית בפניו; וכשהוא תוחבו ובא עד עביו נוגע; כך אף על גב שאין ראש הגיד נוגע מפניו - מתחמם הוא מחמת נגיעת אחוריו; אית דאמרי: כקולמוס גריד שכבת זרע ממעי אשה ומוציאו ואין נקלט; ברזא דחביתא שאין שיפוע ראשו נוגע בדופני החבית שבפנים).

אמר ליה רבינא למרימר: הכי אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא: הלכתא: בין כקולמוס בין כמרזב כשרה, מיהו מיבעיא ליה: למטה מעטרה או למעלה? פשיטא דלמעלה מעטרה, דאי סלקא דעתא למטה מעטרה - אפילו נכרת הגיד נמי (כל הגיד, דהא תנן אמ נשתייד מעטרה מלא החוט כשר' אף על פי שנחתך כל שמעטרה ולמטה) ! ? ורבינא - לשבושי למרימר הוא דבעי (לידע אם מחודד הוא להשיב על שאלתו).

ההוא עובדא דהוה במתא מחסיא: שפייה מר בר רב אשי כקולמוס (חתך הבשר מכל צד ונטל דופני מרזב ועשאו כקולמוס) ואכשריה (כרב הונא).

ההוא עובדא דהוה בפומבדיתא: איסתתים גובתא דשכבת זרע (קנה: נקב שראוי להוציא בו זרע נסתם, והיה מוציא קרי דרך מי רגלים, דתניא בבכורות (מד,ב): שני נקבים באדם: אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע, וביניהן קליפת השום') ואפיק במקום קטנים (מי רגלים). סבר רב כיבי בר אביי לאכשורי (שהרי אין כאן לא פצוע ולא דך ולא כרות), אמר רב פפי: משום דאתו

(יבמות עו, א)
ממולאי (ממשפחה אומללה: מבית עלי, דאמרינן בפרק קמא דראש השנה (דף יח,א): 'אביי ורבא מדבית עלי קאתו') - אמריתו מילי מוליתא: במקומה מבשלה (מתבשל שכבת זרע ונגמר להוליד ולעשות פרי), שלא במקומה לא מבשלה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: ניקב (נקב קטן) ונסתם (שנסתם בכל שהוא ואין ניכר - רואים): כל שאילו נקרי ונקרע (אם גדול כל כך שאם נקרי האיש הזה - נקרע ומרחיב הנקב מחמת דוחק הזרע שמתאסף) - פסול, ואי לאו כשר.
הוי בה רבא: היכא? אילימא למטה מעטרה (עטרה דהוא בראש הגיד; ולמעלה מעטרה [לצד הגוף] ליכא לאוקומי, דהתם ודאי לא מקרע, שאין הזרע דוחה ומתאסף אלא אצל נקב יציאתו) - אפילו נכרת נמי [כשר]! אלא בעטרה עצמה.
איתמר נמי: אמר רב מרי בר מר אמר מר עוקבא אמר שמואל: ניקב בעטרה עצמה ונסתם - כל שאילו נקרי ונקרע פסול ואי לאו כשר.

שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף: ילמדנו רבינו היכי עבדינן (כי אתי לקמן לאורויי: היכי מיייתנן ליה לידי קרי דלחצי אי מיקרע למיבדקיה ולאכשוריה)?
אמר ליה: מיייתנן נהמא חמימא דשערי, ומנחינן ליה אבי פוקרי (נקב בית הרעי) - ומקרי (ומחמת חמימותו הוא נקרי [כך שמעתי]), וחזינן ליה.
אמר אביי: אטו כולי עלמא יעקב אבינו הואי, דכתיב ביה [בראשית מט,ג]: ראובן בכרי אתה שאת ויתר עז [כחי וראשית אוני] ויתר שאת ויתר עז - שלא ראה קרי מימיו (היא היתה טפת קרי שיצאה ממנו ראשון שלא ראה קרי מימיו; כלומר: דמצרכת ליה כולי האי)?
אלא אמר אביי: מעברינן קמיה בגדי צבעונין (של אשה והוא מהרהר באשה ונקרי).

אמר רבא: אטו כולי עלמא ברזילי הגלעדי הוא (ברזילי הגלעדי שטוף בזימה היה, דכתיב ביה 'אם יטעם עבדך' ואמרינן במסכת שבת בפרק 'ואל אדם' (דף קנב,א) שטוף בזימה היה, לפיכך קפצה עליו זקנה, דההיא אמתא דהויא בי רבי בת צ' ותרתינן שנין וטעמה קידרא [אולי: היה לה טעם בביאה - לשון נקיה כמו: 'אכלה ומחתה פיה' במשלי])?
אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא.

תנו רבנן [נתוספתא מסכת יבמות (ליברמן) פ"י מ"ד]: 'ניקב פסול מפני שהוא שותת (שמחמימות התאווה - יוצא דרך הנקב (וכשהזרע יוצא דרך הנקב יציאתו) אין יורה כחץ, וקיימא לן [חגיגה דף טו,א] שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מזריע); נסתם כשר מפני שהוא מוליד; וזהו פסול שחוזר להכשירו'.
'זהו' - למעוטי מאי?

למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה, דאינו קרום (משום דהדר מיפחת; והיינו הנך סירכי דריאה דמיטרפא בהו חיותא).

שלח ליה רב אידי בר אבין לאביי: היכי עבדינן (רפואה לסתום גיד שניקב)? מיייתנן שערתא (שעורה), ומסרטינן ליה (כל סביבות הנקב כדי שילעיל ויוציא דם, ומתוך כך הוא מעלה ארוכה ובשר עולה), ומיייתנן תרבא [חלב] ושייפינן, ומיייתנן שומשנא גמלא (נמלה גדולה) ומנכתינן ליה (מניחין ראשה שם ונושר, ונדבק ראשו בנקב), ופסקינן ליה לרישיה (להיות סתומה; וכל זמן שהוא הולך ובלה - הבשר עולה ומתחבר);
ודוקא שערתא אבל פרזלא מזרף זריף (עושה חבורה; אשגרטינא [לשרוט] בלע"ז; לישנא אחרינא מזרף זריף מעלה נפח; אופלא [מנפח] בלע"ז);
והני מילי קטן, אבל גדול (לאחר שעלה ארוכה) - מיקפולי מיקפל (חוזר ונקלף ונסתר).

אמר רבה בר רב הונא: המטיל מים משתי מקומות פסול.
אמר רבא: לית הלכתא לא כבא ולא כאבא;
בא - הא דאמרן;
אבא - דאמר רב הונא: נשים המסוללות זו בזו (דרך תשמיש זכר ונקבה, משפשות נקבתן זו לזו וכן 'המסוללת בבנה קטן' דסנהדרין (ט,ב,ב)) פסולות לכהונה (משום זנות);
ואפילו לרבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה - הני מילי איש אבל אשה - פריצותא בעלמא.

משנה :

פצוע דכא וכורות שפכה מותרין בגיורת ומשוחררת (דלא איקרו קהל)
ואינן אסורין אלא מלבא בקהל, שנאמר (דברים כג), לא יבא פצוע דכא וכורות
שפכה בקהל ה'.

גמרא :

בעו מיניה מרב ששת: פצוע דכא כהן - מהו בגיורת ומשוחררת (כהן
כשר אסור בגיורת ומשוחררת משום זונה שנבעלה מקודם; פצוע דכא כהן, שאסור בישראלית - מהו לישא
גיורת)? : בקדושתיה קאי ואסיר? או דלמא לאו בקדושתיה קאי ושרי?
אמר ליה רב ששת: תניתוה: 'פצוע דכא [ישראל] * מותר בנתינה
(משבע אומות מן הגבעונים)', ואי סלקא דעתא בקדושתיה קאי (היכי שרי ישראל
בנתינה?) - (הא) אקרי כאן (דברים ז, ג) [ולא תתחתן במ] [בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך]?

*רש"י ד"ה פצוע דכא ישראל: ה"ג 'פצוע דכא מותר בנתינה' ולא גרסינן 'כהן'.

אמר רבא: אטו התם (דקאסר רחמנא להתחתן בעובדי כוכבים) - משום קדושה ולא
קדושה הוא (דליסרינהו אפילו נתגייירו, כגון נתינים שהם גרים)? (התם טעמא) דלמא מוליד
בן ואזיל פלח לעבודת כוכבים; והני מילי (הלכך קרא) בהיותן עובדי
כוכבים (כתיב), (אבל) כי מגיירי בישראל (נתגייירו) שרו [שבעה עממין],
ורבנן הוא דגזרו בהו (דהא דאמור רבנן 'ישראל כשר לא ישא נתינה' - גזירה הוא דגזרו,
כדאמרינן בהאי פירקא (דף עח, ב) דוד גזר עליהן); וכי גזרו בהו רבנן - כהנך דבני
אולודי (דומיא דאיסור דאורייתא דטעמא משום אולודי), אבל האי דלאו בר אולודי
- לא גזרו ביה רבנן.

אלא מעתה ממזר דבר אולודי (ומזקק על כל איסורין שבתורה, ומדאורייתא אסור בעובדת
כוכבים) הכי נמי דאסיר (מדרבנן בנתינה)!? והא תנן: 'ממזרים ונתינים
מותרים לבא זה כזה'! אלא כי גזור רבנן - בכשרים, בפסולים (כגון
פצוע דכא וממזר) לא גזור רבנן (משום דמילתא דלא שכיחא היא; אי נמי שלא היתה זו גזירה
משום איסור אלא לפי שלא היו רחמנים אמר דוד אין ראוי להתערב ישראל בהן, לכך לא אסר את הפסולים).
הדר אמר רבא: לאו מילתא היא (דאוקימנא קרא) בהיותן עובדי כוכבים,
(דבהיותם עובדי כוכבים) לית להו חתנות; נתגייירו אית להו חתנות (אלא ודאי
קרא - בגרים כתיב, ומשום קדושה היא, ומדשרינן פצוע דכא בנתינה - שמע מינה לאו בקדושתיה קאי).

מתיב רב יוסף: (מלכים א ג, א) ויתחתן שלמה את בת פרעה מלך מצרים [ויקח את בת פרעה
ויביאה אל עיר דוד עד כלתו לבנות את ביתו ואת בית ה', ואת חומת ירושלם סביב]. - גיירי גיירה?
והא לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה (קשיא הוא)?
[על מי "מתיב רב יוסף"? על המסורת שאומרת שלא קבלו גרים בימי שלמה? או
על המשנה להלן, (עו, ב) שמצרי אסור עד שלשה דורות? ואולי שלשמה סבר כרבי
שמעון במשנה שמצרי מותרת מיד?]]

מידי הוא טעמא (האי דלא קבלו גרים) אלא לשולחן מלכים (משום דלא הוו מגיירי
אלא לשולחן מלכים)

(יבמות עו, ב)

הא - לא צריכא ליה (הא בת פרעה לאו צריכא להכי שהרי בת מלך היתה)!
ותיפוק ליה (דאפילו גיירה) - דהא מצרית ראשונה היא (ואפילו הכי קרי ליה
חתנות)!? וכי תימא 'הנך אזלי לעלמא (מתו וטבעו בימי פרעה; וכי אזהר רחמנא - מערב
רב) והני אחריני ניהו' (אומות אחרים באו וישבו בארצם) - והא תניא: 'אמר
רבי יהודה: מנימין - גר מצרי היה לי חבר, מתלמידי רבי
עקיבא, אמר: "אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה, אשיא
לבני מצרית שניה, כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל"! ' (שם) אשיאנו
מצרית ראשונה - יהא בנה שני לה, דאמרינן בפירקין (לקמן עח, ב) 'הלך אחר פסולין', אלמא לא אזדו לעלמא,
והני - מצרית ניהו)!
[והרי שנחרב בבל את האומות? אלא שסנחרב נפל בירושלים ולא הגיע למצרים.
עיי' בהערות]

אמר רב פפא: אנן - משלמה ליקו ונתיב? שלמה לא נסיב מידי (אלא
לזנות היה מתכוין), דכתיב ביה (מלכים א יא, ב) מן הגוים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו
בהם והם לא יבואו בכם אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם בהם דבק שלמה לאהבה' (לאהבה -
ולא לאישות); אלא קשיא ויתחתן [שלמה את פרעה מלך מצרים ויקח את בת פרעה ויביאה אל עיר דוד

עד כלתו לבנות את ביתו ואת בית ה' ואת חומת ירושלם סביב! ? - מתוך אהבה יתירה שאהבה - מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה. אמר ליה רבינא לרב אשיף והא אנן תנן * 'פצוע דכא וכוות שפכה מותרים בגילות ומשוחלות' (גירות ומשוחרות אין, דלישראל כשר נמי שריא) - הא בנתינה אסירי (כישאל מעליא דבקדושתיה קאי) ! אמר ליה: וליטעמין - אימא סיפא 'ואינן אסורין אלא מלבא בקהל', הא בנתינה שרו! אלא מהא ליכא למשמע מינה. [*גירסת רש"י: והא אנן לא תנן הכי כי הך מתניתא דקתני לעיל [עו, א - לפי גירסת רש"י בברייתא שהביא רב ששת] 'פצוע דכא מותר בנתינה']

משנה: עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם, אבל נקבותיהם מותרות מיד. מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות, אחד זכרים ואחד נקבות. רבי שמעון מתיר את הנקבות מיד. אמר רבי שמעון: קל וחומר הדברים: ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם - התיר את הנקבות מיד, מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות - אינו דין שנתיר את הנקבות מיד! אמרו לו: אם הלכה (שמעת מרבתיך שהנקבות מותרות מיד במצרי ואדומי) - נקבל (ממך), ואם לדין (שאתה דן קל וחומר מעצמך) - יש תשובה (יש תשובות להשיב! ובגמרא מפרש לה). אמר להם: לא כי (אפילו אני דן מעצמי אין לכם תשובה, כדמפרש בגמרא), (ומכל מקום) הלכה אני אומר.

גמרא: מנא הני מילי? אמר רבי יוחנן: דאמר קרא (שמואל א יז, נה) וקראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא: בן מי זה הנער, אבנר? ויאמר אבנר: חי נפשך המלך אם ידעתי! - ולא ידע ליה (שאול לדוד) ? והכתיב [שמואל א טז, כא: ויבא דוד אל שאול, ויעמד לפניו] ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים! ? ! אלא אאבוה קא משאיל. ואביו לא ידע ליה? והכתיב [שמואל א יז, יב] [ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה, ושמו ישי, ולו שמנה בנים] והאיש בימי שאול זקן בא באנשים, ואמר רב ואיתימא רבי אבא: זה ישי אבי דוד שנכנס באוכלוסא ויצא באוכלוסא (שר על ששים רבוא)! ? הכי קאמר שאול: אי מפּרַץ אתי אי מְזַרְח אתי: אי מפרץ אתי - מלכא הוי, ש'המלך פורץ (גדרות של אחרים) לעשות (לו) דרך (קצר מביתו לפרדסו או לכרמו) ואין ממחין בידו; אי מזרח אתי - חשיבא בעלמא הוי (כדמפרש: דחזא ביה סימני מלכות, הלכך לא אפשר דלא הוי רישא). מאי טעמא אמר ליה 'שאל עליה' [שמואל א יז, נג: ויאמר המלך: שאל אתה בן מי זה העלם] (מאי חזא דמסתפי מיניה ממלכותא)? דכתיב [שמואל א יז, לח] וילבש שאול את דוד מדיו [ונתן קובע נחשת על ראשו; וילבש אתו שריון] - כמדתו, וכתב ביה בשאול [שמואל א טז, ב: ולו היה בן ושמו שאול, בחור וטוב, ואין איש מבני ישראל טוב ממנו; משכמו ומעלה גבוה מכל העם] ! אמר ליה דואג האדומי: עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו - שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו! מאי טעמא? דקאתי מרות המואביה! אמר ליה אבנר: תנינא 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואכית' ! אלא מעתה 'ממזר' - ולא ממזרת! ? 'ממזר' כתיב: מום זר (כל שיש בו מום זרות). 'מצרי' - ולא מצרית! שאני הכא, דמפרש טעמא דקרא [דברים כג, ה] על [דבר] אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים [בדרך בצאתכם ממצרים; ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך] - דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם. היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים! אישתיק.

מיד 'ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם'; התם קרי ליה 'נער' הכא קרי ליה 'עלם'?

הכי קא אמר ליה: הלכה נתעלמה ממך - צא ושאל. בבית המדרש שאל. אמרו ליה: 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית'.

(יבמות עז, א)

אקשי להו דואג כל הני קושייתא - אישתיקו. בעי לאכרוזי עליה; מיד [שמואל ב יז, כה] ואת עמשא שם אבשלם תחת יואב על הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש [אחות צרויה אם יואב], וכתוב [דברי הימים א ב, יז]: ואביגיל ילדה את עמשא; ואבי עמשא] יתר הישמעאלי?

אמר רבא: מלמד שחגר חרבו כישמעאל - ואמר: כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב: כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי: 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית'!

ומי מהימן? והאמר רבי אבא אמר רב: כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא - אם קודם מעשה (שבאת הוראה לידו) אמרה (ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו) - שומעין לו (בשעת הוראה), ואם לאו - אין שומעין לו (שלא מחמת מעשה הבא לידו אמרה)!

שאני הכא דהא שמואל ובית דינו קיים (ומילתא דעבידא לגלויי הוא ולא משקר בה).

מכל מקום קשיא!?

הכא תרגמו (תהלים מה, יד) כל כבודה בת מלך פנימה [ממשבצות זהב לבושה] במערבא אמרי, ואיתימא רבי יצחק: אמר קרא (בראשית יח, ט) ויאמרו אליו איה שרה אשתך [ויאמר הנה באהל] (דאין דרך אשה לצאת מביתה).

כתנאי (דאיכא דנפקא ליה מעמוני ואיכא דנפקא ליה מעל דבר): 'עמוני' - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית - דברי רבי יהודה; רבי שמעון אומר: (דברים כג, ה) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים [בדרך בצאתכם ממצרים; ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך] - דרכו של איש לקדם וכו'.

דרש רבא: מאי דכתיב [תהלים קסז, טז]: אנה ה' כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך] פתחת למוסרי? - אמר דוד לפני הקב"ה: רבונו של עולם: שני מוסרות (מוסרות הן רצונות שקושרין בהן העול) שהיו עלי פתחתם: רות המואבית ונעמה העמונית (אמו של רחבעם, וממנה יצאו מלכי בית דוד).

דרש רבא: מאי דכתיב [תהלים מ, י] רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו??: 'אלי' לא נאמר אלא 'אלינו'? - מלמד שהיה רחבעם יושב בחיקו של דוד; אמר לו: 'עלי ועליך נאמרו שתי מקראות הללו' (עלי ועל רחבעם בן בני חשבת לטובה כשהתרת את הנקבות).

דרש רבא: מאי דכתיב [תהלים מ, ח] אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי? - אמר דוד: אני אמרתי (בשעה שנמשחתי) עתה באתי (לגדולה, ומקורב פסקו לי גדולה זו) ולא ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי (שמימי אברהם נכתבה עלי במגילת ספר): התם כתיב [בראשית יט, טז]: וכמו השחר עלה, ויאצו המלאכים בלוט לאמר: קום קח את אשתך ואת שתי בנותיך הנמצאת [פן תספה בעון העיר] הכא כתיב [תהלים פט, כא] מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתי.

אמר עולא אמר רבי יוחנן: בת גר עמוני כשרה לכהונה (קא סלקא דעתך עמוני שנתגיירה אשתו עמו והורתה ולידתה בקדושה). אמר ליה רבא בר עולא לעולא: כמאן? אי כרבי יהודה - הא אמר בת גר זכר כבת חלל זכר (פטולה לכהונה; בפרק 'עשרה יוחסין')? ואי כרבי יוסי (ופלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי בפרק 'עשרה יוחסין') - פשיטא: הא אמר אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה! וכי תימא 'בהנך דראוין לבא בקהל', אבל האי דאין ראוי לבא בקהל לא' - מנא ליה (מנא תיתי לן האי? דמשום דאין ראוי לבא בקהל בתו פטולה יותר משאר גרים הואיל ונקבותיהן מותרות)? דיליף מכהן גדול באלמנה (דהואיל ואינו ראוי בה - בתו חללה ופטולה לכהונה)? מה לכהן גדול באלמנה שכן ביאתו בעבירה (תאמר בעמוני שנשא עמונית שאין ביאתו בעבירה)?! חלל (זכר) יוכיח (שמותר בבית ישראל ואין ביאתו בה בעבירה ובתו פטולה לכהונה); מה לחלל שכן יצירתו בעבירה (שביאת אביו ואמו בעבירה - תאמר בעמוני שאין יצירתו בעבירה)?

כהן גדול יוכיח (שאינן יצירתו בעבירה ובתו מאלמנה פסולה), וחזר הדין: לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה; הצד השווה שבהן שאינו ברוב קהל ובתו פסולה (אינן כשאר רוב ישראל: שהרי יש בכולן צד פגום: כהן גדול - ביאתו בעבירה; חלל - יצירתו בעבירה; עמוני אינו ראוי לבא בקהל) - אף כאן שאינו ברוב קהל ובתו פסולה.

מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד עבירה (בת כהן גדול - יצירתה בעבירה; בת חלל - יצירת אביה בעבירה, תאמר בעמונית שאין עבירה לא ביצירתה ולא ביצירת אביה, ופשיטא שכשרה)? דלמא דא- בעמוני שנשא בת ישראל קאמרת: אף על גב דביאתו בעבירה - בתו כשרה?

אמר ליה: אין (ולקמן יליף מ'עמיו'), דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן: בת גר עמוני ובת מצרי שני (שנשאו בת ישראל וביאתן בעבירה) - רבי יוחנן אמר: כשרה, וריש לקיש אמר: פסולה; ריש לקיש אמר פסולה דיליף לה מכהן גדול באלמנה; רבי יוחנן אמר כשרה

(יבמות עז, ב)

דתני רבי זכאי קמיה דרבי יוחנן (כלומר: מהאי כללא שמעינן ליה לרבי יוחנן דמכשיר): [ויקרא כא, יד: אלמנה וגרושה וחללה זנה, את אלה לא יקח:] כי אם בתולה מעמיו יקח אשה - להביא גיורת מכנה (ממכונה, כלומר: שאביה ואמה מעם אחד, ונולדה בקדושה) שהיא כשרה לכהונה (לאפוקי גר עמוני שנשא בת ישראל, דלאו מכנה היא, הואיל וביאתה בעבירה - בתו פסולה); ואמר ליה: אני שונה 'עמיו' 'מעמיו' (מדמצי למכתב 'בתולה עמיו יקח' וכתב 'מעמיו' - אפילו ממקצת עמיו ועם אחר) - להביא בתולה הבאה משני עממין (ומהכא שמעינן ליה לרבי יוחנן דמכשיר) - ואת אמרת גיורת מכנה ותו לא? מאי 'שני עממין'? אילימא עמוני שנשא עמונית - ומאי 'משני עממין': דזכרים אסורין ונקבות מותרות - היינו גיורת מכנה! אלא בעמוני שנשא בת ישראל [ומכאן שרבי יוחנן מתיר בת גר עמוני ובת מצרי שני].

ואיכא דאמרי: אמר ליה [רבי יוחנן לרבי זכאי]: אני שונה 'עמיו' 'מעמיו' - להביא בתולה הבאה משני עממין [בת ישראל לגר עמוני] ומעם שיש בו שני עממין [בת גר עמוני ומואבי, שנקראים 'שני עממין' משום 'דזכרים אסורין ונקבות מותרות'], ואת אמרת גיורת מכנה ותו לא? ולהך לישנא (דקתני בהדיא דלא אלא בת עמוני דקתני 'מעם שיש בו שני עממין') - בת מצרי שני (שנשא ישראלית, וביאתו בעבירה) דכשרה לכהונה - מנא ליה (לרבי יוחנן דכשרה)?

וכי תימא דיליף מעמוני שנשא בת ישראל [שכשרה בתו] - מה לעמוני שנשא בת ישראל שכן נקבות מותרות (עמוניות מותרות מיד, תאמר במצרי שני שהחמיר בהם הכתוב לעשות נקבות כזכרים עד שלשה דורות) [ואם כן אי אפשר ללמוד מעמוני שנשא ישראלית]!

מצרי שני שנשא מצרית שניה יוכיח (שבתו כשרה, שהרי שלישית היא! ואף על פי שיש בהן צד חמור, כדקאמר, ואפילו הכי שריא - אף אני אביא את זו: הואיל והרי היא שלישית - כשרה לכהונה)!

מה למצרי שני שנשא מצרית שניה, שכן אין ביאתו בעבירה [ולכן אין ממנו ראייה] - עמוני שנשא בת ישראל [שהיא כשרה] יוכיח [שאינן העבירה מונעת כשרות הבת] וחזר הדין וכו' (וחזר הדין: הצד השווה שבהן שאינו ברוב קהל, ובתו כשרה).

אמר רב יוסף: היינו דשמענא ליה לרב יהודה דאמר 'עמיו' 'מעמיו', ולא ידענא מאי קאמר (מה הוה דריש בה, אבל השתא ידענא דלאכשורי בת עמוני שנשא בת ישראל קאתי).

כי אתא רב שמואל בר יהודה אמר: הכי תנא (רבי זכאי) קמיה (דרבי יוחנן): אשה עמונית כשרה; בנה מעמוני פסול; ובתה מעמוני כשרה; במה דברים אמורים? - בעמוני ועמונית שנתגיירו, אבל בתה מעמוני פסולה (מפרש לה לקמיה).

אמר ליה: פוק תני לברא! מאי דאמרת? (דמאי דקאמר) 'אשה עמונית כשרה' (לקהל) - (שפיר קאמר, ד) 'עמוני' ולא עמונית! 'בנה מעמוני' פסול' (לקהל) - דהא עמוני הוא! 'ובתה מעמוני כשרה' - למאי? אילימא לבא בקהל - השתא אמה (שלא נולדה בקדושה) כשרה, היא מיבעיא? אלא לכהונה. (והדר תני): 'במה דברים אמורים? - בעמוני ועמונית שנתגיירו' (וילדה לו בת, דאין יצירתה בעבירה, והיא גיורת מכנה), אבל בתה מעמוני -

פסולה' - מאי 'כתה מעמוני' (ומאי היא)? : אילימא עמוני שנשא עמונית (בתה של עמונית מעמוני [שנולדה לאחר שנתגירו]) - היינו גירות מכנה (והא אכשרת לה דהא תני רישא 'כתה מעמוני כשרה')! אלא (ודאי סיפא דקא פסלת) עמוני שנשא בת ישראל (משום דביאתו בעבירה)!
אמר ליה [רבי יוחנן] : פוק תני לברא (דהא נמי כשרה שהרי 'אני שונה' עמיו' 'מעמיו')!
 [## אבל לפי ריש לקיש הברייתא מתאימה!]

מצרי ואדומי אינם אסורים [אלא עד שלשה דורות, אחד זכרים ואחד נקבות. רבי שמעון מתיר את הנקבות מיד. אמר רבי שמעון : קל וחומר הדברים : ומה אם במקום שאסר את הזכרים איסור עולם התיר את הנקבות מיד, מקום שלא אסר את הזכרים אלא עד שלשה דורות אינו דין שנתיר את הנקבות מיד! אמרו לו : אם הלכה - נקבל, ואם לדין - יש תשובה!]
אמר להם : לא כי, הלכה אני אומר. [מאי 'תשובה' ?]

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן : משום דאיכא למימר : עריות יוכיחו, שלא אסר בהן אלא עד שלשה דורות (בת בתו אסורה לו, והוא בכלל (דהויא דור שלישי)), אחד זכרים ואחד נקבות (ועשה בהן נקבות כזכרים: בת בתו כבת בנו). מה לעריות שכן כרת (תאמר במצרי ואדומי, שאינו אלא עשה: 'דור שלישי יבא להם' [דברים כג, ט] - ולא ראשון ושני; ולא הבא מכלל עשה - עשה! הלכך לא נעשה בו נקבות כזכרים) ? ממזר יוכיח (שאינו כרת בביאתו [אלא רק לאו], ועשה בו בתו כבנו, דאחד ממזר ואחד ממזר אסור).

מה לממזר שכן אינו ראוי לבא בקהל לעולם! עריות יוכיחו (שכשרים לכל ישראל חוץ מקרובים), וחזר הדין : לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה; הצד השווה שבהן שאסורין ואחד זכרים ואחד נקבות - אף אני אביא מצרי ומצרית שיהיו אסורין אחד זכרים ואחד נקבות!

מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד כרת (שהרי ממזר, אף על פי שאינו כרת בביאתו - מכל מקום יש כרת ביצירתו: שנולד מאשה שהיא לאביו בכרת) ! ורבנן (דאמרי יש תשובה - פרכין ליה לרבי שמעון) מחלל דחייבי עשה (כגון כהן גדול שנשא אנוסה או מפותה, שהיא עליו בעשה: 'בתולה... יקח' [ויקרא כא, יד] - ולא בעולה; ואין כאן לאו דזונה, דליכא למאן דאמר ביאת פנויה זנות היא אלא רבי אלעזר, ולית הלכתא כוותיה, כדאמר בפרק 'הבא על יבמתו' (דף טא, ב)) וכרבי אליעזר בן יעקב (וקאמר רבי אליעזר בן יעקב התם: 'הולד חלל'; והכי פרכי ליה רבנן לרבי שמעון: עריות יוכיחו: מה לעריות שכן כרת - חלל, דחייבי עשה, יוכיח שאין בו כרת, ואסורה הבת כבן! מה לחלל שכן יצירתו בעבירה - לפיכך עשה נקבות כזכרים? עריות יוכיחו שאין יצירתם בעבירה ואסר בת בתו כבת בנו)

ומאי 'לא כי' (דמשמע דאין תשובתכם תשובה) ? הכי קאמר להו : לדידי לא סבירא לי דרבי אליעזר בן יעקב (דאין חלל מחייבי עשה; ומחלל דחייבי לאוין לא מציתו למיפרך; דאיכא למפרך 'מה להנך שכן לאו, תאמר במצרי ואדומי שהן עשה? ואין חמור); לדידכו, דסבירא לכו (יש חלל) כרבי אליעזר בן יעקב - הלכה אני אומר (שהנקבות מותרות).

תניא [ספרי דברים רנג] : 'אמר להן רבי שמעון : הלכה אני אומר, ועוד מקרא מסייעני : 'בנים' - ולא בנות [דברים כג, ט] : בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'.

תנו רבנן [ספרי דברים רנג] : 'בנים ולא בנות - דכרי רבי שמעון . אמר רבי יהודה : הרי הוא אומר (דברים כג, ט) בנים אשר יולדו להם (כל הנולדים להם אפילו נקבה במשמע) דור שלישי [יבא להם בקהל ה'] - הכתוב תלאן בלידה! (לישנא אחרינא: תלאן בלידה - תלה הבנים באם שיוולדת אותם, דאם היא ראשונה - הבן שני; ואי לאו ד'נקבות אסורות' - למאי הלכתא תלאן בלידה?)

אמר רבי יוחנן : אי לאו דאמר רבי יהודה 'הכתוב תלאן בלידה' (ונקבות נמי אסורות) - לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש (כלומר: לא היה יכול לעמוד בדבריו); כיון דאמר מר 'קהל גרים איקרי קהל' (במסכת קידושין (דף עג, א)) : אי איתא דנקבות שריין - לאלתר הוו להו קהל, ואסורות מצרית ראשונה ושניה למצרי ראשון ושני)

(יבמות עח, א) (מצרי שני במאי יטהר (- במה יטהרו ויבואו לידי דור שלישי) ?

דלמא דאי עבר ונסיב (או בת ישראל או גירות) ?
 'דאי' - לא כתיב קרא (מידי דעל ידי עבירה קאתי - לא כתב קרא, למימר 'בנים אשר יולדו כו', דהא לא שכיח למיתי לידי דור שלישי).
 הרי ממזר 'דאי' (דאיהו לא הוי ממזר אלא על ידי עבירה שבא אביו על חייבי כריתות),
 וכתביה קרא ('לא יבא ממזר' ואף על גב דלא שכיח - איצטריך קרא למיכתביה, דלכי מיתרמי - לא נשמע ביה) !
 'דאי' לאיסורא כתב, 'דאי' להיתרא (כגון 'שלישי יבא' וגו') לא כתב.
 הרי מחזיר גרושתו (משניסת לאחר) 'דאי' (הוא, וכתב קרא) להיתרא - וכתביה (דכתיב (דברים כד, ד) כי תועבה היא, ודרשינן (קידושין טז, א) 'לא תועבה, ואין בניה תועבין') ?
 התם - משום עיקר איסורא הוא דכתביה (לאשמועינן דאיהי מיהא תועבה הויא).

תנו רבנן: 'אם נאמר 'בנים' [דברים כג, ט: **בנים** אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה'] ,
 למה נאמר 'דורות', ואם נאמר 'דורות' למה נאמר 'בנים' (לכתוב בן שלישי יבא' וגו' או 'דור שלישי יבא להם' ולא לכתוב 'בנים')? אם נאמר 'בנים' ולא נאמר 'דורות' הייתי אומר: (גר מצרי שנולדו לו שלשה בנים לאחר שנתגייר) בן ראשון ושני אסור, שלישי מותר (הבן הראשון והשני יאסרו והשלישי מותר) - לכך נאמר 'דורות' (לאשמועינן דכל בניו אסורים ובני בנים מותרים); ואם נאמר 'דורות' (ואם נאמר דור שלישי) ולא נאמר 'בנים' הייתי אומר: לאותן (ישראלים) העומדים על הר סיני (הוא אומר: 'דור שלישי שלכם יבוא להם בקהל', כלומר: בכס ובבניכם אסורין מצרי ואדומי, אבל בבני בנים מותרים, ומשם והלאה מותרין מצריים - אפילו גר ראשון)! לכך נאמר 'בנים';

'להם' - מהם מנה (הוא ראשון בנו שני ובן בנו מותר);
 'להם' (תרי להם כתיב, ומשמע 'הלך אחריהם'): הלך אחר פסולן (דאם נשמעו בכשרים, כגון מצרי שנשא ישראלית וישראל שנשא מצרית - הלך אחריהן, והולד פסול עד דור שלישי).
 ואיצטריך למיכתב 'להם' (דמשמע דמהם מנה) ואיצטריך למיכתב 'אשר יולדו': דאי כתב רחמנא 'אשר יולדו' - הוה אמינא 'מבניהם מנה', כתב רחמנא 'להם' (דלא תימא "אשר יולדו" - מבניהם מנה, וקשו קראי אהדדי, אלא למילתא אחריתי איצטריך); ואי כתב רחמנא 'להם' הוה אמינא מצרית מעוברת שנתגיירה [היא ו]בנה - חד [כלומר: שהבן הנולד בקדושה נקרא ראשון], כתב רחמנא 'אשר יולדו' (למימר דכל לידה דמגרות ואילך - חדא דרא היא) [והבן הנולד מגירות מעוברת כבר נקרא 'שני'];
 ואיצטריך למיכתב 'להם' הכא ואיצטריך למיכתב 'לו' [דברים כג, ג: לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא בקהל ה'] גבי ממזר (למימר הלך אחר פסולו, שאם נשא כשרה בנו ממזר): דאי כתב רחמנא הכא - משום דבא מטיפה פסולה, אבל ממזר, דבא מטיפה כשרה (מישראל טהור) - אימא לא!! ואי כתב רחמנא גבי ממזר - משום דאין ראוי לבא בקהל לעולם אבל הכא אימא לא - צריכא!

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מצרי שני שנשא מצרית ראשונה - בנה שלישי הואי - אלמא קסבר בתר ידיה שדינן ליה. מתיב רב יוסף [קידושין פ"ג מ"ג: 'רבי טרפון אומר: יכולין ממזרים ליטור? כיצד? ממזר נשא שפחה - הולד עבד; שחררו - נמצא בן חורין!'] - אלמא בתר ידיה שדינן ליה!
 שאני התם (גבי שפחה; גזירת הכתוב היא דולד שפחה כשפחה) דאמר קרא [שמות כא, ד: אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות] האשה וילדה תהיה לאדוניה [והוא יצא בגפו].

מתיב רבא: 'אמר רבי יהודה: מנימין - גר מצרי, היה לי חבר, מתלמידי רבי עקיבא, ואמר: 'אני מצרי ראשון ונשאתי מצרית ראשונה; אשיא לבני מצרית שניה כדי שיהא בן בני ראוי לבא בקהל' - ואי סלקא דעתא בתריה ידיה שדינן ליה - אפילו ראשונה נמי (ישיא לבנו) !
 הא - אמר ליה רבי יוחנן לתנא: תני 'אשיא לבני מצרית' ראשונה.

כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: מצרי שני שנשא מצרית ראשונה - בנה שני הואי - אלמא בתר אימיה שדינן ליה!
 אמר ליה אביי [לרב דימי]: אלא הא דאמר רבי יוחנן: הפריש חטאת מעוברת וילדה - רצה מתכפר בה (והולד ירעה), רצה מתכפר בולדה (והיא תרעה) - אי אמרת בשלמא עובר לאן ירך אמו הוא (משום הכי רצה בולדה

מתכפר', דהוי חשוב בשעת הפרשה כבהמה באנפי נפשה) - הוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות (שאם תאבד האחת - יתכפר בחברתה), ואמר רב אושעיא: הפריש שתי חטאות לאחריות - מתכפר באחת מהן (וכי אמרינן 'ולד חטאת למיתה' - היכא דאפריש בהמה ריקנית ונתעברה וילדה), והשניה תרעה (וכי אמרינן (תמורה טז, א) 'חטאת שכפרו בעליה למיתה אזלא' - כגון שהפריש חטאת, ואבדה, והקריב אחרת תחתיה, ואחר כך נמצאת ראשונה); אלא אי אמרת 'עובר ירך אמו הוא' - הוה ליה ולד חטאת, וולד חטאת למיתה אזיל!

אישתיק [רב דימי] [## ולא אמר 'רבי יוחנן - כמאן דאמר עובר לא ירך אמו'] .

אמר ליה [אבוי לרב דימי]: דלמא שאני התם, דכתיב 'אשר יולדו' - הכתוב תלאו בלידה (הלך אחר האם)?

אמר ליה [רב דימי לאבוי]: קרקפנא (אדם חשוב)! חזיתיה לרישך ביני עמודי (היכא דגרסי) [כאילו ראיתי ראשך בין התלמידים שלמדו דברי רבי יוחנן]! כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא, טעמא דכתיב 'אשר יולדו',

הא בעלמא - בתר אבוה שדינן ליה (וכאילו) מפי השמועה אמרת, ולא מדעתך.

אלא הא דאמר רבא 'נכרית מעוברת שנתגיירה - בנה אין צריך טבילה' (לשום גירות דסלקא ליה טבילה דאימיה) - אמאי 'אין צריך טבילה'? וכי

תימא משום דרבי יצחק, דאמר רבי יצחק: 'דבר תורה - רובו ומקפיד עליו חוצץ, רובו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ' (והכא לא

קפיד בהאי חציצה האי ולדא, דרביתיה הוא [כמו קליפה, שאינה חוצצת, והפרי הוכשר לקבל טומאה דרך הקליפה, וגם מקבל טומאה דרך הקליפה], ואף על גב דאמר התם: 'גזרו על רובו שאין מקפיד בו' - הכא

אוקימנא אדאורייתא) -

(יבמות עח, ב)

והא אמר רב כהנא: לא שנו אלא רובו, אבל כולו חוצץ (אף על גב דלא מקפיד, והכא כולו הוא מכוסה)!

שאני עובר, דהיינו רביתיה (ולאו חציצה היא).

כי אתא רבינא אמר רבי יוחנן: באומות (בשבע אומות, לענין 'לא תחיה כל נשמה' [דברים כ, טז]) הלך אחר הזכר (וכדמפרש לקמן); נתגירו - הלך אחר פגום

שבשניהם (לענין יוחסין, וכדמפרש):

'באומות הלך אחר הזכר'

כדתניא: 'מניין לאחד מן האומות (שאינו משבעה אומות ואינו בכלל 'לא תחיה כל נשמה') שבא על הכנענית והוליד בן - שאתה רשאי לקנותו כעבד (ואי

אתה מצווה להמיתו, דשדינן ליה בתר אבוה)? שנאמר (ויקרא כה, מה) וגם מבני התושבים הגרים עמכם (שבאו מאומות אחרים ונעשו אבותם תושבים במקומכם) מהם תקנו [וממשפחתם אשר עמכם אשר

הולידו בארצכם והיו לכם לאחזה]; יכול אפילו אחד מן הכנענים שבא על אחת מן האומות והוליד בן, שאתה רשאי לקנותו כעבד? תלמוד לומר: 'אשר

הולידו בארצכם' - מן הנולדים בארצכם (שאמו מארצכם וילדתו שם), ולא מן הגרים בארצכם (שנולד במקום אחר, שאמו מן שאר אומות, ואח"כ בא לגור אצל אביו בארצכם; דרך

אשה להיות במקומה ודרך איש לגלות, הלכך הנולדים בארץ - ודאי אמו משבעה אומות, אבל הנולדים במקום אחר ודאי אמו משאר אומות; ומסתברא כי מעטינהו קרא - היכא דאביו כנעני);

'נתגירו - הלך אחר פגום שבשניהם'

במאי? אילימא במצרי שנשא עמונית (וקאמר דשדינן זרעם אחר האב, דאפילו ילדה נקבה - אסורה עד שלשה דורות, ולא שדינן לה בתר אמה למישרייה לאלתר ד'עמוני ולא עמונית') - מאי

'פגום שבשניהם' (דמשמע דשניהם פגומים, אלא שזה פגום מזה)? אית בה 'עמוני ולא עמונית' (- הא עמונית לא פגומה מידי, ד'עמוני כתיב ולא עמונית')! אלא בעמוני

שנשא מצרית (דשניהם פגומים, דמצרית ראשונה אסורה) - אי זכר הוי (אם יולד להם זכר) - שדייה בתר עמוני (ויאסר לעולם) אי נקבה הוי שדייה בתר מצרית

(ותהיה מצרית שניה, ואסורה לישראל, ולא תשדייה בתר עמוני לאישתרוי לאלתר משום 'עמונית').

משנה:

ממזרין ונתנינים (גבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע ונתנם עבדים לחוטבי עצים ושואבי מים) אסורין, ואיסורן איסור עולם, אחד זכרים ואחד נקבות.

גמרא:

אמר ריש לקיש: ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת.
 יליף 'עשירי' 'עשירי' מעמוני ומואבי [דברים כג, ג]: לא יבא ממזר בקהל ה' גם דור
 עשירי לא יבא לו בקהל ה'; [פסוק ד] לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם]:
 מה להלן נקבות מותרות אף כאן נקבות מותרות! (בספרי: 'מה עשירי האמור
 בעמוני - עד עולם, אף עשירי האמור בממזר - עד עולם; הלכך מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן כו')
 אי מה להלן מיד אף כאן מיד?
 כי אהני גזירה שוה - מעשירי ואילך (דעד עשרה דורות, דאיסורא בגופיה דממזר
 כתיב - ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות, דהא 'ממזר' - 'מוס זר' משמע, ואפילו נקבות; אבל מעשירי
 ואילך, דאיסורא בגזירה שוה ד'עמוני ומואבי' יליף, דהא לאו בממזר כתיבא - הלכך היתירא נמי לנקבות
 מינה יליף, דאמר 'דון מינה ומינה', כדלקמן).

והאנן תנן 'ממזרים ונותנין אסורין ואיסור עולם, אחד
 זכרים ואחד נקבות'?

לא קשיא: (פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע ב'העור והרוטב' (חולין קכב)) הא (ריש לקיש)
 כמאן דאמר 'דון מינה ומינה' (כי גמרינן מילתא ממילתא בגזירה שוה - גמרינן לה כולה
 מילתא מינה), הא (תנא דידן) כמאן דאמר 'דון מינה ואוקי באתרא' (למאי
 דצריכי גמרינן, למאי דלא צריכינן מוקמינן באתרא; והכא מאי גזרה שוה איכא: בממזר לא כתיב 'עד עולם'
 ובעמוני ומואבי כתיב 'עד עולם', וילפינן ממזר מעמוני בגזירה שוה, כדחני בספרי דבי רב [ספרי דברים פיסקא רמח]:
 'אמר כאן 'עשירי' ונאמר למטה 'עשירי' - מה עשירי האמור למטה עד עולם אף עשירי האמור כאן עד
 עולם'.

(ריש לקיש סבר כמאן דאמר 'דון מינה ומינה': מה להלן 'עד עולם' - אף כאן 'עד עולם', ומינה: מה להלן זכרים
 ולא נקבות - אף כאן זכרים ולא נקבות; מדור עשירי ואילך הוא דגמרינן, דהא כל עשרה לא איצטריכו לן
 למילף בגזירה שוה!
 ותנא דידן סבר לה כמאן דאמר 'דון מינה ואוקי באתרא': דון מינה: מה להלן 'עד עולם' - אף ממזר עד עולם;
 ואוקי באתרא: כדמעיקרא: עשר דורות דקרא - אחד זכרים ואחד נקבות, דכתיב 'ממזר' - 'מוס זר'; הכי נמי 'עד
 עולם', דמיייתנן בגזירה שוה - אחד זכרים ואחד נקבות - כך שמעתי, וכן עיקר; ויש שמפרש לה בלשון אחר.)

'שאלו את רבי אליעזר: ממזרת לאחר עשרה דורי מהו? אמר להם: מי
 יתן לי דור שלישי' (כלומר: דבר שאי אפשר הוא) ואטהרנו!
 אלמא קסבר 'ממזרא לא חיי' (שלא יטמעו כשרים בדורותיו)! וכן אמר רב
 הונא 'ממזרא לא חיי'!
 והא אנן תנן 'ממזרינן אסורין ואיסורן איסור עולם'?
 אמר רבי זירא: לדידי מפרשא לי מיניה דרב יהודה: ידיע (לכל
 בבור) - חיי (הוא ודורותיו, דלא מיטמעי ביה), דלא ידיע (כלל) - לא חיי (אפילו
 הוא שלא ישא כשרה); ידיע ולא ידיע (עד תלת דרי, דזהירי אינשי) - עד תלתא דרי
 חיי, טפי לא חיי (דכיון דלאו דבר ברור הוא - משתכחא מילתא).

ההוא דהוי בשבכותיה דרבי אמי, אכריז עליה דממזרא. הוה בכי
 ואזיל. אמר ליה: חיים נתתי לך!

אמר רב חנא בר אדא: נתינים - דוד גזר עליהם שנאמר (שמואל ב כא, ב)
 ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם והגבעונים לא מבני ישראל המה (כלומר אינם ראויין לבא
 בקהל) [כי אם מיתר האמרי; ובני ישראל נשבעו להם, ויבקש שאול להכתם בקנאתו לבני ישראל ויהודה].
 מאי טעמא גזר עליהו?
 דכתיב (שמואל ב כא, א) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחר שנה [ויבקש דוד, את פני ה'; ויאמר ה'
 אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים]: שנה ראשונה אמר להם: שמא
 עובדי עבודת כוכבים יש בכם, דכתיב [דברים יא, טז]: השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם
 ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם [פסוק יז]: [וחרה אף ה' בכם] ועצר את השמים ולא יהיה מטר
 [והאדמה לא תתן את יבולה; ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם]?

בדקו ולא מצאו.
 שניה אמר להם: שמא עובדי עבירה יש בכם, דכתיב (ירמיהו ג, ג) וימנעו
 רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך [מאנת הכלם]?
 בדקו ולא מצאו.
 שלישית אמר להם: שמא פוסקי צדקה ברבים יש בכם, ואין נותנין,
 דכתיב (משלי כה, יד) נשיאים ורוח וגשם אין - איש מתהלל במתת שקר (שפוסק ואין נותן גורם
 לעצירת גשמים)?
 בדקו ולא מצאו.
 אמר: אין הדבר תלוי אלא בי.

מ י ד [שמואל ב כא,א: ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחרי שנה] ויבקש דוד את פני ה' [ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים].

מ א י ה י א ?

אמר ריש לקיש: ששאל באורים ותומים.

מ א י מ ש מ ע ?

אמר רבי אלעזר: אתיא 'פני' 'פני': כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה', וכתב התם [במדבר כז,כא: ולפני אלעזר הכהן יעמד] ושאל לו במשפט האורים לפני ה' [על פיו יצאו ועל פיו יבאו, הוא וכל בני ישראל אתו, וכל העדה];

ויאמר ה': אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים -

אל שאול - שלא נספד כהלכה, ואל בית הדמים - על אשר המית הגבעונים. וכי היכן מצינו בשאול שהמית הגבעונים? אלא מתוך שהרג נוב עיר הכהנים שהיו מספיקין להם מים ומזון (לגבעונים שהיו חוטבי עצים ושואבי מים למזבח, כדכתיב [ביהושע ט,כג] ולא יכרת מכם חוטבי עצים ושואבי מים לבית אלהי) - מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן.

קא תבע (הקדוש ברוך הוא) אל שאול (בכבוד שאול) שלא נספד כהלכה, (והדר) וקא תבע (בפורענותיה דשאול) על אשר המית הגבעונים?

אין, דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב (צפניה ב,ג) בקשו את ה' כל ענוי ארץ אשר משפטו פעלו [בקשו צדק בקשו ענוה, אולי תסתרו ביום אף ה']? - באשר משפטו (במקום שדנים האדם) - שם פעלו (שם מזכירין פועל צדקותיו).

אמר דוד: שאול נפקו להו

(יבמות עט, א)

תריסר ירחי שתא (לאו דוקא, דהא קרוב לתלתין שנים הוא! שהרי סוף שנותיו של דוד היה!) ולא דרכיה למספדיה (אלא לפי שאין דרך כבוד לספוד אחר שנים עשר חודשים, אחר שנתקבלו תנחומין על המת, כדאמר במועד קטן (דף כא,ב); נתינים ניקרינהו ונפייסינהו.

(שמואל ב כא,ב) ויקרא המלך לגבעונים ויאמר אליהם [והגבעונים לא מבני ישראל המה, כי אם מיתר האמרי,

ובני ישראל נשבעו להם, ויבקש שאול להכתם בקנאתו לבני ישראל ויהודה. [פסוק ג] ויאמר דוד אל הגבעונים] מה

אעשה לכם ובמה אכפר וברכנו את נחלת ה' [פסוק ד] ויאמרו לו הגבעונים: אין לנו כסף וזהב עם

שאול ועם ביתו [אין לנו לתבוע לשאול ולביתו לא כסף ולא זהב כי אם נפשות ואין לנו להמית בשאר

ישראל כי אם בזדון] ואין לנו איש [להמית בישראל; ויאמר: מה אתם אמרים אעשה לכם. [פסוק ה] ויאמרו אל

המלך: האיש אשר כלנו ואשר דמה לנו נשמדנו מהתיצב בכל גבול ישראל [פסוק ו] ינתן [יתן] לנו שבעה אנשים

מבנינו והוקענום [תלייה] לה' [בגבעת שאול בחיר ה'; ויאמר המלך: אני אתן].

[דוד] מיפייס ולא פייסינהו [והם לא התפייסו]!

אמר [להם]: שלשה סימנים יש באומה זו (ישראל): הרחמנים

והביישנין וגומלי חסדים:

'רחמנים' - דכתיב [דברים יג,ח: ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, למען ישוב ה' מחרון אפן]

ונתן לך רחמים ורחמך והרבך [כאשר נשבע לאבתך];

'ביישנין' - דכתיב [שמות כ,ט: ויאמר משה אל העם: אל תיראו! כי לבעבור נסות אתכם

בא האלקים; ו] לבעבור תהיה יראתו על פניכם [לבלתי תחטאו];

'גומלי חסדים' - דכתיב [בראשית יח,ט: כי ידעתיו] למען אשר יצוה את בניו ואת

ביתו [אחריו, ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו]:

כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו (והני גבעונים - כיון

דלא מרחמי - אינן ראויין לידבק בהן; מיד גזר עליהן דוד, לכך נאמר 'והגבעונים לא מבני ישראל המה').

(שמואל ב כא,ח) ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבושת

ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולתי

- מאי שנא הני?

- אמר רב הונא: העבירות לפני ארון: כל שארון קולטו

- למיתה; כל שאין ארון קולטו - לחיים.

מתיב רב חנא בר קטינא: (שמואל ב כא,ז) ויחמול המלך על מפיבושת בן יהונתן בן שאול

[על שבעת ה' אשר בינתם - בין דוד ובין יהונתן בן שאול] (ואי בארון תליא מילתא, כיון דלא קלטו ארון מהו

חמלתו של דוד)?!

(ומשני): - שלא העבירו.

וכי משווא פנים יש בדבר (וכי היה לו לדוד לישא פנים בדיני נפשות)? (היה לו להעביר את

כולן)! אלא שהעבירו וקלטו, ובקש עליו רחמים ופלטו.

ואכתי משוא פנים יש בדבר (הואיל וקלטו ארון לא היה לו להמית אחר תחתיו) !
אלא שבקש רחמים שלא יקלטנו הארון .
והא כתיב (דברים כד, טז) **לא יומתו אבות על בנים** [ובנים לא יומתו על אבות: איש בחטאו יומתו] !
אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מוטב שתעקר אות אחת מן
התורה ואל תחלל שם שמים בפרהסיא (שיהיו האומות אומרים: אין אומה זו ראויין
לידבק בה, שהרי פשטו ידיהם בגרים ליטול מזונותיהם ולא עשו בהן נקמה) .

(שמואל ב כא, י) ותקח רצפה בת איה את השק ותטהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתן מים עליהם
מן השמים (עד ימות הגשמים לא ניתנו לקבורה) ולא נתנה עוף השמים לנוח עליהם יומם וחית השדה
לילה .

והא כתיב (דברים כא, כג) **לא תלין נבלתו על העץ** [כי קבור תקברנו ביום ההוא, כי קללת אלקים תלוי; ולא
טמא את אדמתך אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה] ?
אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: מוטב שתעקר אות
אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא, שהיו עוברים ושבים
אומרים:
מה טיבן של אלו ?
- הללו בני מלכים הם !
- ומה עשו ?
- פשטו ידיהם בגרים גרורים .

אמרו: אין לך אומה שראויה להדבק בה כזו: ומה בני מלכים כך -
בני הדיוטות על אחת כמה וכמה; ומה גרים גרורים כך ישראל על
אחת כמה וכמה מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף שנאמר (מלכים
א ה, כט) **ויהי לשלמה שבעים אלף נושא סבל ושמונים אלף חוצב בהר** .
ודלמא ישראל הוו ?

לא סלקא דעתך, דכתיב (מלכים א ט, כב) **ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד** [כי הם אנשי המלחמה
ועבדיו ושוריו ושלישיו ושירי רכבו ופרשיו] .

ודלמא דוגזר (שכירים) בעלמא ?
אלא מהכא: (דברי הימים ב, טז) **ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל** [אחרי הספר אשר
ספרם דויד אביו] **וימצאו מאה וחמשים אלף** [ושלשת אלפים, ושש מאות] (פסוק יז) **ויעש מהם שבעים אלף**
ושמונים אלף חוצב בהר [ושלשת אלפים ושש מאות, מנצחים להעביד את העם]

ונתינים - דוד גזר עליהם ? משה גזר עליהם, דכתיב [דברים כט, י: **טפכם**
נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימין (מדקרינהו לחוטבי עצים באנפיהו - שמע מינה
לאו בכלל ישראל ניהו, ולא בכלל גרים, אלא עבדים - ועבדים פסולים ניהו; וגבעונים חוטבי עצים ניהו,
דלהכי אקצינהו יהושע) !

משה גזר לההוא דרא (על חוטבי עצים שהיו בימיו), דוד גזר לכולי דרא .
ואכתי יהושע גזר עליהו, דכתיב (יהושע ט, כז) **ויתנם יהושע ביום ההוא חוטבי**
עצים ושואבי מים לעדה ולמזבח ה' [עד היום הזה אל המקום אשר יבחר] (אלמא עבדים ניהו, ויהושע
לדורות הבאים גזר דכתיב (יהושע ט, כג) **לא יכרת מכם חוטבי עצים**) !
יהושע גזר בזמן שבית המקדש קיים (דכתיב (שם) למזבח ה') דוד גזר בזמן
שאין בית המקדש קיים .

(יבמות עט, ב)
בימי רבי בקשו להתיר נתינים. אמר להם רבי: חלקנו - נתיר
(דיכולין בית דין להתיר ולהפקיר חלקם של ישראל, דקיימא לן (לקמן פט, ב) **הפקד בית דין היה הפקר**);
חלק מזבח מי יתיר ?
ופליגא דרבי חייא בר אבא (האי דקאמר **חלק המזבח מי יתיר** - ואף על גב דמזבח בימי רבי
לא הוה - קאמר דחלק מזבח אסור! פליגא דרבי חייא), דאמר רבי חייא בר אבא אמר
רבי יוחנן: חלק עדה לעולם אסור (עד שיתירוהו), חלק מזבח - בזמן
שבית המקדש קיים - אסור; אין בית המקדש קיים - שרי .

משנה:
אמר רבי יהושע: שמעתי ש'הסדים חולץ וחולצין לאשתו' ו'הסדים
לא חולץ ולא חולצין לאשתו' (דכתיב לא ימחה שמו מ'ישראל' [דברים כה, י] - פרט לסרים ששמו
מחוי) ואין לי לפרש (איני יודע אי זה סרים בן חליצה ואי זה פטור) ! ?

אמר רבי עקיבא: אני אפרש: סריס אדם (שנסתרס לאחר שנולד) חולץ וחולצין לאשתו, מפני שהיתה לו שעת הכושר; סריס חמה (ממעי אמו) לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שלא היתה לו שעת הכושר. רבי אליעזר אומר: לא כי, אלא: סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו, מפני שיש לו רפואה; סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה!

העיד רבי יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם, ויבמו את אשתו, לקיים דברי רבי עקיבא (עדות זו של רבי יהושע בן בתירא - לקיים דברי רבי עקיבא העיד).

הסריס לא חולץ ולא מייבם, וכן איילונית לא חולצת ולא מתייבמת.

הסריס שחלץ ליבמתו - לא פסלה (מן הכהונה שאין חליצתו חליצה): בעלה - פסלה, מפני שהיא בעילת זנות (שאסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה). וכן איילונית שחלצו לה אחין - לא פסלוה; פסלוה - פסלוה, מפני שבעילתה בעילת זנות.

גמרא:

מכדי שמעינן לרבי עקיבא דאמר 'חייבי לאוין כחייבי כריתות דמו' (דאמר רבי עקיבא ב'החולץ' (לעיל מסא): 'ש ממזר מחייבי לאוין', וסריס אדם - מחייבי לאוין הוא, דכתיב (דברים כג), לא יבא פצוע דכא, והיכי קאמר רבי עקיבא סריס [חולץ] את אשת אחיו? הא לא דמיא קמיה, ואבראי קיימא, כחייבי כריתות), וחייבי כריתות לאו בני חליצה וייבום נינהו (וקאי עלה באיסור אשת אח)?

אמר רבי אמי: הכא במאי עסקינן? - כגון שנשא אחיו גיורת; ורבי עקיבא סבר לה כרבי יוסי דאמר 'קהל גרים לא אקרי קהל'. אי הכי [במקרה רגיל, לא בגיורת] - יבומי נמי מייבם? אין הכי נמי; ואידי דאמר רבי יהושע 'חולץ' (דלרבי יהושע - יבומי לא, דאית ליה קהל גרים מיקרי קהל; ומיהו מיחלץ חלצה, דחייבי לאוין לרבי יהושע - בני חליצה נינהו) - אמר איהו נמי 'חולץ'. דיקא נמי (דלרבי עקיבא יבומי נמי שרי) דקתני 'העיד רבי יהושע בן בתירא על בן מגוסת שהיה בירושלים סריס אדם ויבמו את אשתו, לקיים דברי רבי עקיבא' - שמע מינה.

מתיב רבה: 'פצוע דכא, וכרות שפכה, סריס אדם' (הואיל והיתה לו שעת הכושר; ורבי עקיבא היא), והזקן (נקט ליה בהדי הנך משום דדמי להו: דהיתה לו שעת הכושר והשתא פסק מלידה) - או חולצין או מייבמין. כיצד?

מתו, ולהם נשים, ולהם אחין, ועמדו אחין ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט (כלומר: או נתנו לה גט) או שחלצו - מה שעשו עשו (וצריכות גט למאמר, או אם נתנו גט - אסורין שוב לייבמן), ואם בעלו - קנו; מתו אחין, ועמדו הן, ועשו מאמר בנשותיהן ונתנו גט או חלצו - מה שעשו עשו, ואם בעלו = קנו, ואסור לקיימן (לאו אזקן קאי), משום שנאמר (דברים כג), לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ה' - אלמא בקהל עסקינן [וכיצד אפשר לומר שרבי עקיבא עוסק בגרה שאינה ב'קהל'?!]

אלא אמר רבה: כגון שנפלה לו (והזקקה לייבום) ולבסוף נפצע (דהשתא בעיא חליצה לאפקועי זיקה).

אמר ליה אביי: וליתי איסור פצוע ונידחי עשה דייבום! מי לא תנן: 'רבן גמליאל אומר (בפרק 'בית שמאי', בגדולה שנפלה לפני בעל אחות קטנה): אם מיאנה - מיאנה, ואם לאו - תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה' - אלמא אתי איסור אחות אשה ודחי (אף על גב דבשעת נפילה איחזיא)! הכא נמי ניתי איסור פצוע, ונידחי!

אלא אמר רב יוסף: (שנפצע ואחר כך נפלה לו; ודקאמרת 'הא אית ליה לרבי עקיבא חייבי לאוין כחייבי כריתות?') האי תנא הך - תנא דבי רבי עקיבא היא, דאמר (ב'החולץ' לייבמתו) (לעיל מסא): 'אי זהו ממזר? כל שאר בשר שהוא בלא יבא', מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר, מחייבי לאוין גרידי לא הוי ממזר (ודלא כרבי סימאי דאמר (כתובות כט, ב):

‘מן הכל היה עושה רבי עקיבא ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול, שהרי אמרה תורה לא יקח (ויקרא כא, יד) ולא יחלל (שם פסוק טו), אבל מכל חייבי לאוין גרידי אפילו ליכא קורבנה - הולד ממזר).

(ופרכינן: ואמאי סריס חולץ ואפילו היתה לו שעת הכושר?) **א י ק ר י כ א נ** [דברים כה, ז: ואם לא יחפץ האיש, לקחת את יבמתו; ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה: מאן יבמין] **להקים לאחיו שם** [בישראל, לא אבה יבמין] - **והא לאו בר הכי הוא!**

אמר רבא: אם כן (דשעת הכושר דמעיקרא לאו מלתא היא, הואיל ובשעת מיתה לא חזי) - **אין לך אשה שכשרה לזכרם, שלא נעשה בעלה סריס חמה שעה אחת קודם למיתתו** (ייסורי מיתה מתישים כחו! אלא אמרין 'הואיל ומעיקרא בר הקמה הוה, בת חליצה היא - הכא נמי לא שנא)!

לרבי אליעזר - פירוקא דרבא פירכא היא (גמרא פריך, כלומר: האי פירוקא דרבא - פירכא היא לרבי אליעזר, דהא ודאי חזינן דשעת הכושר מילתא היא, ואמאי קאמר רבי אליעזר 'סריס אדם אין חולץ' דלא מהניא ליה שעת הכושר דמעיקרא? הא ודאי סריסות של מיתה אין לו רפואה, אפילו הכי מתייבמת האשה משום שעת הכושר דמעיקרא)!

התם - כחישותא דאתחילה ביה (ולאו 'סריס' הוא, אלא מיתה מכחשת כחו).

היכי דמי סריס חמה (דקאמרת שלא היתה לו שעת הכושר)? **אמר רב יצחק בר יוסף** **אמר רבי יוחנן: כל**

(יבמות פ, א) **שלא ראה שעה אחת בכשרותו** (שלקה ממעי אמו). **מנא ידעינן?**

אמר אביי: כל המטיל מים ואינו עושה כיפה (אדול"ר: שאין קילוח השתן הולך למרחוק כשהוא מטיל כלפי מעלה ואין נעשה ככיפה). **ממאי הואי?**

דאפיה אימיה (לחם בתנור) **בטיהרא** (שמחמתה חום התנור וחום הצהרים) **ושתיא שיכרא מרקא** (שכר מזוג; ואיכא דאמרי: חזק).

אמר רב יוסף: היינו דשמענא לאמי דאמר: 'כל שממעי אמו לקוי' ולא ידענא מאי ניהו (כלומר ולא ידענא ממאי הוי). (לישנא אחרינא הכי גרסינן: היינו דשמענא לאמי כל שממעי אמו לקוי ולא ידענא מאי היא; כלומר לא הוה ידענא אהיכא קאי, אבל השתא - ודאי ידענא, דסריס חמה קמפרש ואזיל).

וליהוש שמא הבריא בינתים (שעה אחת, ואשתכח דהוה ליה שעת הכושר)? **כיון דתחלתו וסופו לקוי - לא חיישינן.**

מתיב רב מרי בבכורות (פ"ו מ"ג קא'): '[חורור והמים הקבועים - הרי זה מום; ואיזה הוא 'חורור הקבוע'? כל ששה שמונים יום;] **לבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: בודקינן אותו שלש פעמים בתוך שמונים יום** (בראש שמונים ובמצע שמונים ובסוף שמונים; אבל בבדיקה תחלה וסוף לא סגי, שמא בינתים עבר ונמצא שאין קבוע! ולא אמרין 'הואיל ותחלתו וסופו לקוי ודאי לא עבר')? **לחד אבר (לעין) חיישינן, לכוליה גופא** (סריס חמה מחמת חולי כל הגוף הוא) **לא חיישינן.**

רבי אליעזר אומר: לא כי [אלא: סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו, מפני שיש לו רפואה; סריס אדם לא חולץ ולא חולצין לאשתו מפני שאין לו רפואה!] **ורמינהו** [נדה פ"ה מ"ט]: **'בן עשרים שנה ולא הביא שתי שערות, (אם בית דין מצריכין את היבמה לחלוץ ולייבם) יביאו** (קרובי היבמה) **ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס** (כלומר: ונולדו בו סימני סריס; והכי מפרש בנדה בפרק 'יוצא דופן' (מב, דא) דאי לא נולדו לו סימני סריס - אמרין: האי דלא מיייתי - משום קטנות הוא, ומחזקינן ליה כקטן עד רוב שנותיו) - **לא חולץ ולא מייבם** (ותיפטר בלא חליצה ויבום); **בת עשרים ולא הביאה שתי שערות, יביאו ראיה שהיא בת עשרים, והיא האילוניית: לא חולצת ולא מתייבמת - דברי בית הלל; ובית שמאי אומרים: זה וזה בני שמונה עשרה. רבי אליעזר אומר: הזכר כדברי בית הלל** (אלמא לרבי אליעזר סריס חמה לא חליץ) **ונקבה כדברי בית שמאי, מפני שהאשה ממהרת לבא לפני האיש.**

[בברייתא רבי אליעזר אינו מחלק בין סריס חמה לסריס אדם, אך במשנה רבי אליעזר מחלק!] ?

אמר רמי בר דיקולי אמר שמואל: חזר בו רבי אליעזר.
איבעיא להו: מהי [מאיזה: מהברייתא או מהמשנה] הדר ביה?
תא שמע, דתניא: 'רבי אליעזר אומר: סריס חמה חולץ וחולצין
לאשתו, שכן במינן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים.' (כי מתניתין, וסמי
הך דלעיל [הברייתא] מקמי תרתי; ושמע מינה מההיא הדר ביה; אי נמי מדקא מייתי מעשה דאלכסנדריא
לדבריו שמע מינה מההיא דלעיל הדר ביה; וממתניתין ליכא למיפשט הכי - דקתני 'שיש לו דפואה' - משום
דמשמע דמסברא קאמר הכי!)

רבי אלעזר אומר: לעולם לא הדר ביה, וכי תנן ההיא (הזכר כדברי בית
הלל' - לאו אמאי דאמרי 'לא חולץ', אלא) - לעונשין (לאשמועין דעד שיהא בן עשרים - חשבין ליה
קטן אם לא הביא, ומכאן ואילך אמרינן גדול הוא אם לא הביא, אלא שהוא סריס, וחייב בעונשין שבתורה).

איתמר: אכל [ה] חלב מבן שתים עשרה (דפחות משתים עשרה ולא הביאה - ודאי קטנה
היא, דזמן הבאת שתי שערות לתינוקת משתים עשרה ואילך; בפרק 'יוצא דופן' במסכת נדה (שס)) ויום
אחד עד בן שמונה עשרה, ונולדו בו סימני סריס ולאחר מכאן הביא
שתי שערות (אתינוקת קאי, כרבי אליעזר, דאמר 'קבה כבית שמאי'; ומרישא נמי שמעינן ליה, דקאמר
שתיים עשרה ויום אחד - ואי בתינוק, אין זמנו להביא עד י"ג שנה ויום אחד [בפרק 'יוצא דופן' (נדה מו,א)] :
רב אמר: נעשה סריס למפרע (אידידאיירי בלשון זכר קתני 'סריס'; כיון שעברה שמונה עשרה
כרבי אליעזר ולא הביא - אף על פי שחזר והביא - אינו כלום, דלא אמרינן 'כיון דהשתא אייתי איגלאי מילתא
דעד השתא קטן הוה', דבשערות תליא מילתא, אלא בסריס מחזקינן ליה וחשבין לה בת עונשין משנים עשר
ואילך שהיתה ראויה להביא, דאמר: האי דלא אייתי - משום דסריס הוה; והא דתניא לקמן, ד'אפילו הביא
לאחר מכאן - הרי הוא כסריס לכל דבריו' - למפרע הוא דקאמר, ומשנים עשר הוה גדולה, וסריס הוה);
ושמואל אמר: קטן היה באותה שעה (דלא מחזקינן ליה בגדול, אלא משמונה עשר ואילך,
שהוא מוחזק בסריס; והא דתניא לקמן 'הרי הוא כסריס לכל דבריו' - מכאן ולהבא קאמר, אבל למפרע הוה
קטן; והוא הדין נמי דאפילו לא הביא לאחר זמן - קחשיב ליה שמואל קטן עד י"ח; ומשום רב נקיט ליה,
לאשמועין רבותא: דאף על גב דחזר והביא - סריס הוה).

מתקיף לה רב יוסף: לרב (דאמר: נעשה גדול למפרע מי"ב ואילך), אילונית, לרבי
מאיר - יהא לה קנס (חמשים כסף? אלמה תניא במסכת כתובות (ב"אלו נערות', דף לה, ב) 'איילונית
אין לה לא קנס ולא פתוי', ומוקמינן לה כרבי מאיר, דאמר 'קטנה אין לה קנס', ואיילונית - הואיל ואין לה
שערות - קטנה היא בימים שהיתה ראויה לנערות, ולא אמרינן 'כיון שעברו י"ח ולא הביאה - נעשית גדולה
למפרע, לחייב קנס את האונסה בימי נערות') ?

אמר ליה אביי: (לעולם נעשית גדולה למפרע, והא דאין לה קנס לרבי מאיר - משום ד) מקטנותה
יצתה לבגור (דנערות בסימנים תלוין, חו שאין לה סימנים - חשבין כל ימי קטנותה - קטנה, ובימי נערות
- בוגרת; וזו וזו לרבי מאיר אין לה קנס, אבל לרבנן: איילונית בימי קטנותה יש לה קנס, דרבנן פליגי עליה
[על רבי מאיר] ואמרי: קטנה יש לה קנס; ימי קטנות עד שנים עשר שנה ויום אחד).

אמר ליה (רב יוסף): (שפיר קאמרת): כל כי הני מילי מעלייתא יתאמרו
משמאי, דתניא: 'אין הסריס נידון כבן סורר ומורה, לפי שאין
בן סורר ומורה נידון אלא בחתימת זקן התחתון; ואין אילונית
נידונית כנערה המאורסה שמקטנותה יצתה לבגור.'

אמר רבי אבהו: סימני סריס ואילונית ובן שמונה - אין עושין
בהן מעשה (להחזיקם בגדולים וסריסים) עד שיהו בן עשרים (ולא הביא; ומשנים עשר עד
עשרים מצפים להם אם יביאו - הרי הם קטנים עד עכשיו; ואם לא יביאו - גדולים הם; ובן שמונה - שנוולד
לשמונה חדשים - אין עושין בו מעשה להחזיקו כבן קיימא בשביל סימנים, כלומר: אף על פי שגמרו סימני שער
וצפרניו כשנוולד, אפילו הכי לא אמרינן 'בר קיימא הוא ודאי' עד שיהיה בן עשרים שנה).

ובן שמונה מי קחיי? והתניא: 'בן שמונה הרי הוא כאבן ואסור
לטלטלו אבל אמו שוחה עליו ומניקתו

(יבמות פ, ב)

מפני הסכנה' (סכנת שניהם: הבן והאם: שלא ירבה חלב הדדין ותיאנס ותמות) !
הכא במאי עסקינן? - כשגמרו סימניו, דתניא: 'איזהו בן
שמונה? כל שלא כלו לו חדשיו. רבי אומר: סימניו מוכיחין
עליו: שערו וצפרניו שלא גמרו.'

טעמא (בניחותא, וסיומא דמילתא היא): דלא גמרו, הא גמרו אמרינן האי בר
שבעה הוא (ולשבעה נגמרה צורתו), ואישהוויי הוא דאישהי (אלא שנשתהא; וחדר
ואשמעינן רבי אבהו דאפילו לרבי לא מחזקינן ליה בבר קיימא עד שיהא בן עשרים).

אלא הא דעבד רבא תוספאה עובדא באשה שהלך בעלה למדינת הים ואישתהי עד תריסר ירחי שתא (שלא חזר וילדה אשתו לסוף שנתה) ואכשריה (רבא [תוספאה] - דקסבר משתאה הולד אחר גמר צורתו, וזה נשתאה שלשה חדשים, ולא אמרינן 'לאחר שהלך בעלה נתעברה מאחר') - כמאן? כרבי, דאמר משתאה.

כיון דאיכא רבן שמעון בן גמליאל דאמר משתהי - כרבים עבד, דתניא: 'רבי שמעון בן גמליאל אומר: כל ששהה (שחיה) שלשים יום באדם אינו נפל' (ואפילו לא כלו לו חדשי עיבור, דאמרינן 'לשבעה נגמרה צורתו ואישתהי עד שמיני'. להכי נקט 'באדם': דאילו בבהמה - קתני התם שמנה ימים שהה אין נפל).

תנו רבנן: 'איזהו סריס חמה? - כל שהוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות; ואפילו הביא לאחר מכאן - הרי הוא כסריס לכל דבריו'.

ואלו הן סימניו: כל שאין לו זקן ושערו לקוי (רך) ובשרו מחליק (תקק כבשר אשה; דרך בשר איש להיות שעיר; אשפר"א בלע"ז [מחוספס]).

רבי שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהודה בן יאיר: כל שאין מימיו מעלין דתיחות (אשקומ"א [קצ"א]).

ויש אומרים: כל המטיל מים ואין עושה כיפה (קילוח ארוך למרחוק);

ויש אומרים: כל ששכבת זרעו דוחה (שאינו קשור, אלא צלול כמים);

ויש אומרים: כל שאין מימי דגליו מחמיצין (מסריחין כששוהים בכלי);

אחרים אומרים: כל שרוחץ כימות הגשמים ואין בשרו מעלה הכל (חמימות כעין עשן).

רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה.

ואיזו היא אילוניית? כל שהיא בת עשרים ולא הביאה שתי שערות; ואפילו הביאה לאחר מכאן - הרי היא כאילונית לכל דבריה. ואלו הן סימניה: כל שאין לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש (תשמיש קשה לה);

רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאין לה שיפולי מעים (כמין כף למעלה מאותו מקום כדאמר בפרק 'יוצא דופן' (נדה דף מ"ב), כנשים.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל שקולה עבה ואינה ניכרת בין אשה לאיש'.

איתמר: 'סימני סריס': רב הונא אמר: עד שיהו כולם. רבי יוחנן אמר: אפילו באחד מהן.

היכא דהביא שתי שערות בזקן - כולי עלמא לא פליגי דעד שיהו כולן; כי פליגי בשלא הביא.

אלא הא דאמר להו רבה בר אבוא לרבנן: עיינו ביה ברב נחמן אי בשרו מעלה הכל איתיב ליה ברת (אלמא כיון דליתנהו כולהו סימני סריס, דבצר ליה האי - לא מחזקינן ליה כסריס) - כמאן? כרב הונא!

לא! רב נחמן סיכי דיקנא הויא ליה (יתדות הזקן, כלומר: בכמה מקומות הוה לו שער בזקנו).

הסריס לא חולץ ולא מייבם וכן אילוניית [לא חולצת ולא מתייבמת]: קתני סריס דומיא דאילוניית: מה אילוניית בידי שמים אף סריס בידי שמים; וסתמא כרבי עקיבא, דאמר בידי אדם (כלומר סריס אדם) - אין (בעי חליצה), בידי שמים (סריס חמה) - לא.

הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה (-) לא פסלה (רש"י במשנה: מן הכהונה שאין חליצתו חליצה): בעלה - פסלה' מפני שהיא בעילת זנות (שאסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה):

טעמא - דבעלה הוא (דהויא זונה, דנבעלה לאחי בעלה שלא במקום מצוה, והיא היתה עליו בכרת); הא אחר לא!

(יבמות פ"א, א)

לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא, דאמר: שומרת יבם שזינתה - פסולה ליבמה (כאשת איש שזינתה שאסורה לבעלה; וכיון דזונה היא - אסורה לכהונה).

לא! הוא הדין אפילו לאחר נמי, ואידי דתנא רישא בדידיה -
תנא נמי סיפא בדידיה.

וכן איילונית שחלצו לה אחין] - לא פסלוה; בפסלוה - פסלוה, מפני
שבעילתה בעילת זנות]:

טעמא דבעלוה, הא לא בעלוה - לא!

כמאן? דלא כרבי יהודה, דאי רבי יהודה - האמר 'איילונית -
זונה היא' (בפרק 'הבא על יבמתו' (לעיל סא,א) ויליף לה מ'הזנו ולא יפרוצו' [הושע ד,י]).

משנה:

סריס חמה כהן שנשא בת ישראל - מאכילה בתרומה. (אבל סריס אדם מיפסל
נמי פסיל לה מתרומה דבי נשא - דהיינו פצוע דכא.)

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל
- מאכילה בתרומה.

רבי יהודה אומר: טומטום שנקרע ונמצא זכר - לא יחלוץ (אם יש אח
אחר) מפני שהוא כסריס.

אנדרוגינוס נושא אבל לא נישא (שהוא כזכר והשוכב עמו הרי הוא כבא על הזכר).
רבי אליעזר [אלעזר] אומר: אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה
כזכר (בגמרא מפרש פלוגתייהו).

גמרא:

[על הנאמר ברישא של המשנה: סריס חמה כהן שנשא בת ישראל - מאכילה בתרומה
שואלת הגמרא:] פשיטא?

מהו דתימא 'מוליד מאכיל' (דדייקין 'יליד ביתו הם יאכלו' - הראוי להוליד יאכיל)
שאינו מוליד אינו מאכיל' - קא ממשמע לן [שאיין קשר].

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אנדרוגינוס [כהן שנשא בת ישראל -
מאכילה בתרומה]:

אמר ריש לקיש: מאכילה בתרומה - ואין מאכילה בחזה ושוק (לקמן
מפרש לה בתרומה בזמן הזה, דרבנן, אבל במידי דאורייתא - לא; מאי טעמא? ספק איש ספק אשה הוא).

רבי יוחנן אומר: אף מאכילה בחזה ושוק.
ולריש לקיש - מאי שנא חזה ושוק? דאורייתא? תרומה נמי

דאורייתא?

הכא במאי עסקינן? - בתרומה בזמן הזה, דרבנן.

[הגמרא חוקרת:]

אבל בזמן שבית המקדש קיים מאי? לא? אדתני 'אין מאכילה בחזה
ושוק' - ליפלוג וליתני בדידה: 'במה דברים אמורים? בתרומה

דרבנן, אבל בתרומה דאורייתא לא!'

הכי נמי קאמר (והכי משתמע מילתיה דריש לקיש): כשהוא מאכילה - מאכילה
בתרומה, (כלומר) בזמן הזה (שאיין נוהג אלא תרומה) דרבנן, ואין מאכילה

(בכלום) בזמן חזה ושוק (בזמן שחזה ושוק נוהגין, דהיינו כשהמקדש קיים); ואפילו
בתרומה דרבנן (כגון תרומת פירות; הואיל ואיכא תרומה דאורייתא כגון דגן תירוש ויצהר) -

(גזרינן) דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא.

ורבי יוחנן אומר: אף מאכילה בחזה ושוק (דזכר מעליא הוא).

אמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: מי סברת תרומה בזמן חזה דרבנן
(דקמוקמת לה למתניתין במידי דרבנן ואסרת לה בחזה ושוק)?

אמר ליה: אין! שאני שונה (ברייתא): 'עיגול בעגולים עולה' (עיגול של
תרומה בטל במאה של חולין, או עיגול של תרומה טמאה בטל במאה עיגולים של תרומה טהורה; ואי תרומה

בזמן הזה דאורייתא - כיון דעיגול דבר חשוב הוא, ודרכו לימנות - לא בטיל אף על גב דתרומת תאנים דרבנן;
הואיל ותרומה דאורייתא נוהגת לא מבטלינן דרבנן, גזרה דרבנן אטו דאורייתא).

אמר ליה: (כלומר: מי אית לך למיגזר בהא דרבנן אטו דאורייתא? אי נמי אתית לבטולי בדאורייתא -
לאו איסורא הוא) והלא (שהרי) אני שונה 'חתיכה בחתיכות עולה' (חתיכה של

חטאת טמאה בטל בטהורה; והכא מידי דאורייתא הוא, ואף על גב דדרכו לימנות)!

מי סברת 'כל שדרכו לימנות (דלא בטלי) 'שנינו? 'את שדרכו לימנות (במנין) 'שנינו (שעשאוהו מיוחד למנין, אבל חתיכה ועיגול - פעמים שהם נמכרים באומד; אף על גב דגילים לימנות - הואיל ואינן מיוחדים בכך - בטלין) !

מאי היא [מה המקור של המחלוקת בין 'כל שדרכו לימנות' לבין 'את שדרכו לימנות'] ?
דתנן (ערלה פ"ג מ"ו) : 'מי שהיו לו חבילי תלתן (פניגר"י [חילבה] מין קטנית הוא, ולמתק הקדירה בא) של כלאי הכרם - ידלקו (כלאים בשריפה, דכתיב (דברים כב, ט) 'פן תוקדש' [ומדרש ההלכה דורש: תוקד אש]).
נתערבו באחרות -

(יבמות פא, ב)
כולן ידלקו (דלא בטלי) - דברי רבי מאיר כדקתני טעמא [להלן במשנה];
וחכמים אומרים: יעלו באחד ומאתים.
שהיה רבי מאיר אומר: כל שדרכו לימנות מקדש (את המתערב עמו, ואין בטל ברוב, שכלאי הכרם בדבר שאין במנין בטלין באחד ומאתים, כדאמר בפסחים (ב"ל עוברין) (דף מחב, ב) 'מן...המאתים' [יחזקאל מה, טו] - ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור; מיכן לערלה וכלאי הכרם שבטלים במאתים),
וחכמים אומרים: אינו מקדש (מאתים או שלש מאות, דלא בטל) אלא ששה דברים בלבד.
ר"ע אומר: שבעה! אלו הן: אגוזי פוך (מקום) ורמוני כדן, וחכיות סתומות, וחלפי תרדין, וקולחי כרוב ודלעת יונית; ור"ע מוסיף אף ככרות של בעה"ב.
הראוין לערלה (כגון אגוזים ורימון וחכיות) - ערלה (מקדשין ואוסרין את הכשרים משום ערלה); (הראוין) לכלאי הכרם (כגון תרדין וכרוב ודלעת) - כלאי הכרם.
רבי יוחנן סבר: 'את שדרכו לימנות (שמיוחד במנין) 'שנינו (דלא בטל הלכך חתיכות ועיגולים אע"ג שדרכן לימנות הואיל שדרכן נמי לימכר באומד בטלי), וריש לקיש סבר 'כל שדרכו לימנות (אפילו לפרקים) 'שנינו (דלא בטלי; הלכך עיגול - אי ס"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא - לא היה בטלי).
מאי 'חתיכה' ?
דתניא [תוספתא מסכת תרומות (ליברמן) פרק ח הלכה כא] : 'חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים טמאה שנתערבה במאה פרוסות של לחם הפנים טהורות - תעלה;
רבי יהודה אומר: לא תעלה (דקסבר רבי יהודה: בכל דוכתא מין במינו לא בטלי);
אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות, וכן פרוסה של לחם הפנים טהורה שנתערבה במאה פרוסות של חולין טהורות - דברי הכל לא תעלה' (תנא קמא מודה, הואיל ואפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט; וחתיכה ופרוסה - דרכן לימנות; משום הפסד מועט לא מבטלין [מדרבנן] איסורא דאורייתא [אף על פי דמדאורייתא בטלי ברוב]). ואף על גב דעיגול בטל בחולין, ולא מזבינן ליה לכהן - התם הוא, דעיגול גופיה תרומה דרבנן היא; ורישא תעלה, דאין להם תקנה אלא שריפה, ואיכא הפסד קדשים). צצצ
קתני מיהת רישא 'תעלה' (קשיא לריש לקיש, דאמר 'כל שדרכו לימנות' שנינו, דהא הכא דרכן לימנות, ובטלי) ! ?
אמר רבי חייא בריה דרב הונא: בנימוחה.
אי הכי - מאי טעמא דרבי יהודה ?

(יבמות פב, א)
רבי יהודה לטעמיה (בפרק' כיסוי הדם' ובפרק' הקומץ'), דאמר 'מין במינו לא בטלי'.
אבל לא נימוח - מאי ? לא תעלה ? אדתני 'אכל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות - לא תעלה' (דמשמע טעמא משום דהפסד מעט הוא) - ניפלוג ונתינתו בדידה: 'במה דברים אמורים - בשנימוחה, אבל לא נימוחה לא תעלה' (ואע"ג דליכא תקנתא לא בטלה) ! ?
טהורות בטהורות עדיף ליה (לאשמועינן: דאף על גב דשתייהן טהורות, ושייך בהו ביטולא טפי, דאשכחן במסכת תרומות (פ"ה מ"ג) דתרומה טהורה בחולין טהורין - הכל מודין שעולין, ובתרומה טמאה בטהורה חלוקים בית שמאי ובית הלל (שם מ"ד) ועוד דנימוחה - ואפילו הכי לא תעלה).

(בשלמא לרבי יוחנן דמוקי לה בשלימה, סיפא - כיון דהפסד מועט הוא - לא מבטלינן חתיכה שלימה, הואיל ודרכו לימנות, ואף על גב דלרבי יוחנן עיגול דתרומה בטל בחולין, דאך מהדר לריש לקיש *זחלא אני שונה* כו' מכלל דמודה בעיגול דבטיל משום הפסד מועט, בחתיכה מודה דיהבינן כולהו לכהן: הואיל והיא גופה דאורייתא לא חיישינן להפסד מועט);

(אלא) **ולריש לקיש** (דאמר מידי דאורייתא לא בטיל, והכא משום דנימוח לא חשיב תו איסור דילה, ובטלה)

- **מאי שנא רישא** [בקדשים טמאים בין טהורים, שעולה] **ומאי שנא סיפא** [בקדשים בין חולין, שאינו עולה] (אמאי לא תעלה? הא ליתא לאיסורא בעיניה)?
אמר רבי **שישא בריה דרב אידי**: (לעולם בנימוחה) **רישא בטומאת משקין**
דרבנן (כגון שנשמאה חתיכה על ידי משקין טמאין שנגעו בכלי, דמדאורייתא אין משקה מטמא כלי; ואף על גב דאיכא למיגזר משום טומאה דאורייתא - מודה ריש לקיש דבטיל, הואיל ואין דרכו לימנות), **סיפא** (קדשים לזר) **דאורייתא** (איסור דאורייתא הוא, ומידי דאורייתא - מין במינו להאי תנא סבירא ליה דלא בטיל אפילו שאין דרכו לימנות).

אבל **טומאת שרץ מאי? לא תעלה? אדתני סיפא 'אכל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות לא תעלה'** -
ניפלוג וליתני בדידה (בטומאה וטהרה, כדנקט מילתיה ואתי: מאי שנא דשבקיה תנא למילתיה למנקט חולין וקדשים): **במה דברים אמורים - בטומאת משקין, אבל בטומאת שרץ לא'!!**
טהורה בטהורות עדיף ליה (וניחא ליה לתנא למיתני טהורות בטהורות, דשייך בהו ביטולא טפי, כדפרישית לעיל, ואפילו הכי אזלינן לחומרא הואיל ואיסור דאורייתא).

רבה אמר: **רישא - איסור לאו** (טומאת בשר קדשים לאוכלו בלאו: (ויקרא ז,ט) והבשר אשר יגע בכל טמא [לא יאכל; באש ישרף; והבשר - כל טהור יאכל בשר]), **סיפא** (קדשים בחולין) - **איסור כרת** (אתי לידי כרת, דאכיל להו בטומאת הגוף, וטומאת הגוף בכרת, דכתיב (ויקרא ז,ב) והנפש אשר תאכל בשר [מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו - ונכרתה הנפש ההוא מעמיה] - ולעולם בשנימוחה).
(לישנא אחרינא: לעולם בשלא נימוחה; ועיגול הינו טעמא דריש לקיש דבדאורייתא בטל: דכיון דתרומה לזר - במיתה [בידי שמים], ככרת דמיה)

והא רבה הוא דאמר (בפרק בתרא קיט,א) **'כל בדאורייתא (לא בטיל), לא שנא איסור לאו ולא שנא איסור כרת'** (אם חשו רבנן לכרת חשו נמי ללאו ועבוד תקנתא)? **קשיא**.

רב אשי אמר: **סיפא** (בנימוחה) משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין (דמותרין לכהן), וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל.
והא רב אשי בדותא היא (דהא דקיימא לן (ביצה דף ג,ב) דבר שיש לו מתירין לא בטיל - כגון דמשתרייא למחר למאן דאסירא ליה השתא, כגון ביצה שנוגדה ביום טוב): **למאן? אי לכהן מישראל שרי** (אפילו השתא), **אי לישראל לעולם אסור! אלא הא דרב אשי בדותא היא**.

וסבר רבי יוחנן תרומה בזמן הזה דאורייתא? והתניא: **'שתי קופות: אחת של חולין ואחת של תרומה, ונפלו אליו בתוך אלו - הרי אלו (קופות) של חולין ואחת של תרומה, ונפלו אליו בתוך אלו - הרי אלו (קופות) מותרים** (לזר), **שאני אומר "תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין בתוך חולין נפלו"**; ואמר ריש לקיש: והוא שרבו חולין (שבקופת חולין) על התרומה (שבסאה תרומה); הלכך תלינן **בשאני אומר חולין לתוך חולין נפלו**; דאי נמי הוי איפכא ונפלה סאה תרומה בקופת חולין - בטלה ברובא; ורבי יוחנן אמר: אף על פי שלא רבו חולין על התרומה (דסמיכין **אשאני אומר**)! - בשלמא לריש לקיש, קסבר: **בדרבנן נמי רבויא הוא דבעינן, אלא לרבי יוחנן קשיא** (דמי תלינן לקולא באיסור דאורייתא)?

[לקושיא זו יענה רבי יוחנן:] **הא [הברייתא] - מני? - רבנן היא,**

(יבמות פב, ב)

ואנא דאמרי (דהא מתניתין) **כרבי יוסי** (- רבי יוסי קאמר לה: אנדרוגינוס כהן וכו', ולדידיה אמינוא אף מאכילה בחזה ושוק, דהא תרומה נמי לרבי יוסי דאורייתא היא אף בזמן הזה), **דתניא בסדר עולם** [דברים לה: והביאך ה' אללקי אל הארץ] **אשר ירשו אבותיך וירשתה** [והיטבך והרבך מאבתך] - **ירושא ראשונה** (בימי יהושע הויה ירושה) **ושניה** (וכן שניה דבימי עזרא: דכשגלו גלות ראשונה - בטלה קדושת הארץ) **יש להן, ושלישית אין להן** (כלומר: לא בעי למהדר

ומירתא דירושה עומדת היא; ואשמעינן האי קרא דלא בטלה קדושת הארץ בגלות טיטוס; ואמר רבי יוחנן: מאן תנא סדר עולם - רבי יוסי.

צצ

וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעינן רביא (קא סלקא דעתא האי דמותיב דטעמא דרבי יוחנן - לאו משום דסמיך אשאי אומר, אלא משום דאי הוי נמי איפכא לא איכפת לן, דלא בעינן רביא בדרבנן, אלא מכי איערב בטיל ליה) ? והא (גבי שאר משקין ומי פירות ותמד שהחמין) תנן (במסכת

מקואות פ"ז מ"ו): 'מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות: נתן סאה ונטל סאה - כשר' (ואשמעינן דאף על גב דחזר ונטל, ואיכא למימר הא חסר ליה מקוה, שהסאה הזאת אין משלימתו, שאין ראוייה למקוה - אפילו הכי כשר; דמכי יהבו לגביה - בטל ליה, והווי להו ארבעים וחד - כולן ראויין וכי שקל חד סאה פשו ארבעים; אבל איפכא - לא! דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה הוה ליה מקוה חסר דמשקין הללו אין משלימין את המקוה); ואמר רבי יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: עד רובו.

מאי, לאו דנשתייר רובו (עד י"ט סאה יכול לעשות כן, אבל טפי לא, דבעינן דניהוי רובא מי גשמים; אלמא אף על גב דפסול שאיבה דרבנן, בעיא רובא בכשרות) [אם כן רואים שגם בדבר דרבנן מחייב רבי יוחנן רוב] ?

לא; דלא נשקול רובו (אבל עד פלגא שפיר דמי [מחצה אינו פוסל; ולפי זה נראה שגם לעניננו 'אע"פ שלא רבו חולין על התרומה'] דסמכינן א'שאני אומר').

ואיבעית אימא: (לעולם בעינן רביא בדרבנן) שאני הכא, דאיכא למימר 'שאני אומר' (והאי דקאמר 'אף על פי שלא רבו חולין' משום דתלינן א'שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו, ואין כאן איסור; אבל הכא ליכא למימר 'שאני אומר' כהאי גוונא: דהא מיא מיד מבלבלי וליכא למימר חזר ונטלה).

תנן: 'אנדווגינוס נושא' ([לשוין] לכתחלה; אלמא זכר מעליא הוא, וקשיא לריש לקיש דאמר 'אין מאכיל בחזה ושוק').

תני 'אם נשא' ('אם נשא - נשוי'; דבעיא גיטא מיניה משום ספק זכר, ולעולם ספיקא הוא). והא 'נושא' קתני!

וליסעמין - מאי 'אכל לא נישא' (משמע דיעבד) ? אלא מאי - נישא דיעבד ? נושא נמי דיעבד [וכריש לקיש].

אמרי: לא, 'נושא' - לכתחלה משמע, אבל 'לא נישא' - דיעבד נמי לא (ומותביה לרבי יוחנן).

והא מדקתני סיפא 'דכי אלעזר אומר אנדווגינוס חייבין עליו סקילה כזכר' - מכלל דתנא קמא ספוקי מספקא ליה!

בין למר בין למר מפשט פשיטא ליה; איכא בינייהו סקילה משני מקומות (אפילו בנקבותו וטעמא מפרש לקמן מקרא בשמעתין), דמר סבר חייבין עליו סקילה משני מקומות ומר (ורבי אלעזר) סבר כזכר (במקום זכרות אין במקום נקבות לא).

אמר רב:

(יבמות פג, א)

ליתא למתניתין (דקתני לרבי יוסי: אנדווגינוס מאכיל את אשתו בתרומה) מקמי ברייתא (דקתני לרבי יוסי ספיקא הוא), דתניא: 'דכי יוסי אומר: אנדווגינוס בריה כפני עצמה הוא, ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה'.

אדרבה ליתא לברייתא מקמי מתניתין: מדשבקיה רבי יוסי ל(רבי שמעון) בר זוגיה (דאיירי בהדיה במתניתין ואיירי בברייתא לחודיה) - שמע מינה הדר ביה (ולאו תנאי היא, דתימא 'סמי תנא דברייתא מקמי תנא דמתניתין', דאי תנאי היא - תרוייהו הוה תני להו נמי בברייתא, ומפין לדרבי שמעון כדאפכא לדרבי יוסי) !

ושמואל אמר ליתא לברייתא מקמי מתניתין.

אדרבה - ליתא למתניתין מקמי ברייתא, דהא שמעינן ליה לשמואל דחייש ליחידא (דאמר שמואל בהחולץ (לעיל מא.א) הלכה כרבי יהודה בשומרת יבם שקדש אחיו את אחותה; ומהכא אמרינן לה במסכת מגילה בפרק 'הקורא' (יחב, ב) ! ? הני מילי כי לא מתעקרא מתניתין, אבל כי מתעקרא מתניתין - לא חייש.

[## אולי משום שאם רבי יהודה רשם אימרה זו במשנה - רבי יהודה נתן לה תוקף].

אמרי בי רב (היינו רב הונא, כדלקמן) משמיה דרב (ופליג אדאמרן לעיל אליבא דרב ליתא למתניתין): הלכה כרבי יוסי (דמתניתין) באנדרוגינוס ובהרכבה; ושמואל אמר: בקושי ובקידוש. (ובהרכבה לקמן מפרש לה; וכן 'קושי' ו'קידוש'; ובכולהו איירי רבי שמעון בהדיה, הלכך מסתברא דאדרבי יוסי דמתניתין קאי, דאיירי רבי שמעון בהדיה).

'אנדרוגינוס' - הא דאמרן;
'הרכבה' - דתנן [שבועית פ"ב מ"ו]: 'אין נוטעין ואין מכריכין ואין מרכיכין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה, ואם נטע והכריך והרכיב - יעקור' (דקא קלטה בשביעית דאין הרכבה קולטת בפחות משלשים יום); רבי יהודה אומר: כל הרכבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת; רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: שתי שבתות'; ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבא: לדברי האומר 'שלשים' צריך שלשים ושלשים (כדי שתקלוט שלשים לפני שביעית, דכל שלשים לפני שביעית דמו; דנפקא לן מ'בחרש ובקציר תשבות' [שמות לז, כא] ב[פרק] 'משקין בית השלחין' (מועד קטן ג, ב); לדברי האומר 'שלשה' צריך שלשה ושלשים (לקליטה שתקלוט קודם זמן האיסור); לדברי האומר 'שתי שבתות' צריך שתי שבתות ושלשים.

ושמואל אמר: 'בקושי וקידוש':
'קושי' - דתנן [נדה פ"ד מ"ה]: 'כמה יהא קישויה? (דקיימא לן (נדה דף לו, ב) בנדה דאורייתא: המקשה בתוך י"א שבין נדה לנדה ורואה דם שלשה ימים רצופים מחמת צער וולדה - אינה באה לידי זיבה להיות צריכה ספירת שבעה נקיים כולדת בזוב, אלא ימי טומאת לידה כולדת גרידתא, דתניא (שם); ספרא מצורע פרשת זבים פרשתא ה) 'כי יזוב זוב דמה' [ויקרא טו, כה]. דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד'; וכמה יהא קישויה דאמרינן מחמת ולד הוא? רבי מאיר אומר: (אפילו) או ארבעים או חמשים יום (קודם לידה); רבי יהודה אומר: דיייה חדשה (חדש תשיעי שהיא יולדת בו; ופעמים שאין יותר מיום או יומים, כגון שילדה בשני בחדש - אין הולד מטהר אלא דמים שראתה מראש חודש ואילך, שאין באה על ידו לזיבה אם לא ראתה שלשה ימים רצופים קודם ראש חודש; דקסבר רבי יהודה שיפורא גרים (שופר שבית דין תוקעים לקידוש גורם הקשו); ופעמים שהוא מטהר את כל החדש, כגון אם ילדה בסופו; ואין הטהרה אלא מזיבה, אבל מנדה אינו מטהרה בימי נדה; ואם שפתה מן הצער סמוך ללידה יום אחד - אף מזיבה לא טהרה, והרי היא יולדת בזוב, וצריכה שבעה נקיים, דאגלאי מלתא דצער קמא לאו מחמת ולד הוה); רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אין קישוי יותר משתי שבתות';

'קידוש' (לשון 'פן תקדש' (דברים כב, ט); אסר תבואת חברו וחייב לשלם) - דתנן [כלאים פ"ז מ"ד]: 'המסכך גפנו על גבי תבואתו של חברו, הרי זה קדש וחייב באחריותו - דברי רבי מאיר; רבי יוסי ורבי שמעון אומרים:

(יבמות פג, ב)
אין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

איבעיא להו: באנדרוגינוס - מה לי אמר שמואל?
תא שמע, דאמר שמואל לרב ענן: ליתא לברייתא מקמי מתניתין.
'הרכבה' - מה לי אמר שמואל?
תא שמע, דאמר ליה שמואל לרב ענן: תני כמאן דאמר 'שלשה ושלשים'.

'קושי' - מה לי אמר רב?
תיקו.

'קידוש' - מה לי אמר רב?
אמר רב יוסף: תא שמע, דאמר רב הונא אמר רב: אין הלכה כרבי יוסי.
אמר ליה אביי: מאי חזית דסמכת אהא? סמוך אהא: דאמר רב אדא אמר רב: הלכה כרבי יוסי.

'אמרי בי רב' (דאמר לעיל 'הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה', דקמיבעיא לן אליבייהו 'קידוש מאי') - מנו? רב הונא (בפרק קמא דסנהדרין (ד, ז), ורב הונא אמר 'אין הלכה' (אף על גב דמשנינן התם 'אמרי בי רב' = רב המנונא, היינו היכא דאמר רב הונא דאמרי בי רב, דמוכחא מילתא דאמינא אחרנא קאמר; אבל היכא דאיתמר סתמא - ודאי הוי רב הונא).

רבי יהודה אומר: טומטום [שנקרע ונמצא זכר - לא יחלוץ (אם יש אח אחר) מפני שהוא כסריס]:
אמר רבי אמי: מאי עביד ליה רבי יהודה לטומטום דבירי (שהיה באותו מקום), דאותבוה אבי כורסיה ואיקרע ואוליד שבע בנין (אלמא לאו סריס הוא)?
ורבי יהודה אמר ליה: חזר על בניו מאין הם (אשתו זינתה).

תניא: 'רבי יוסי ברבי יהודה אומר: טומטום לא יחלוץ, שמא יקרע ונמצא סריס חמה.'
אטו כל דמקרע - זכר הוי (דלא מספקא ליה לרבי יוסי ברבי יהודה בנקבה, אלא לסריס הוא דחייש, ודינו כסריס: דלא חולץ ולא מייבם)?
הכי קאמר: שמא יקרע ונמצא נקבה; ואפילו נמצא זכר - שמא ימצא סריס חמה.
מאי בינייהו (מאי איכא בין רבי יוסי ברבי יהודה לאבוה)?
אמר רבא: לפסול במקום אחין (אם יש אחין שלימים עמו וחלץ לה טומטום: לרבי יהודה, דאמר שהוא כסריס, מחזיק ליה בסריס ודאי, ולא פסלה על האחין, ומתייבמת! ולרבי יוסי - 'שמא' קתני: ספיקא הוא, ופסלה על האחין דלמא לאו סריס הוה, וחליצה היא) ולחלוץ שלא במקום אחין איכא בינייהו (אם אין שם אח אלא הוא: לרבי יהודה לא בעיא חליצה מיניה; לרבי יוסי ברבי יהודה בעיא חליצה מספק).

אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי אבא אחוה דרבי יהודה בר זבדי אמר רב יהודה אמר רב: אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות.
מיתיבי [תוספתא יבמות פ"י מ"ב (ליברמן)]: 'רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר; כמה דברים אמורים בזכרות שלו, אבל בנקבות שלו - פטור.'
הוא [רב] דאמר כי האי תנא, דתניא: 'רבי סימאי אומר: אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משתי מקומות.'
מאי טעמא דרבי סימאי?
אמר רבא: בר המדורי אסברא לי: (ויקרא יח, כב) ואת זכר לא תשכב משכבי אשה [תועבה הוא] - אי זהו זכר שיש בו שני משכבות? הוי אומר זה אנדרוגינוס (ועל שני משכבות הזהיר הכתוב).
ורבנן?
אף על גב דאית ביה שני משכבות - 'את זכר' כתיב (והכי קאמר: את זכרותו של מי שיש בו שני משכבות - לא תשכב).
(בשלמא לרבי סימאי 'ואת זכר' - כל זכרים במשמע; 'משכבי' לרבות משכב שני של אנדרוגינוס; אלא) ורבנן (דמיבעי להו 'זכר' למעוטי נקבות דאנדרוגינוס) - זכר גרידא מנא להו?
מ'ואת אשה';
באשה שלא כדרכה מנא להו (בין למר בין למר: דהויא ביאה לענין עונשין של עריות, הואיל ומפקי להאי 'משכבי' לאנדרוגינוס)?
מ'אשה' [על פי הב"ח].

אמר רב שזבי אמר רב חסדא: לא לפל אמר רבי אליעזר אנדרוגינוס זכר מעליא הוא, שאם אתה אומר כן - במוקדשין יקדש (ליקרב)! ומנלן דלא קדש?
דתנו רבנן (במלוקין דקדשים קמיידי): 'הנדבע' (הרובע) לא גרסינן: שאין לך עוף רובע אשה) והמוקצה (שהקצהו ויחדו לתקרובת עבודת כוכבים) והנעבד (שהשתחוה לו ועשאו עבודת כוכבים) והאתנן ומחיר וטומטום ואנדרוגינוס מטמאין בגדים אכית הכליעה (כדין נבלת עוף טהור [נבלת עוף טהור אין לה טומאה אלא בבית הבליעה, כדכתיב (ויקרא כב, ח) לא יאכל לטמאה בה]; דכיון דאין ראויין להקרבה, כדתניא מן הבהמה - להוציא דובע ונרבע' כו' בתמורה בפרק בתרא דף כח, א), ומליקתו נבלה).
רבי אליעזר אומר: טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בגדים אכית הכליעה, שהיה רבי אליעזר אומר: כל מקום שנאמר 'זכר' ו'נקבה' (זכר ודאי נקבה ודאית) אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם (אלמא לרבי אליעזר לא קדשי); ועוף - הואיל ולא נאמר בו 'זכר' ו'נקבה' - אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם (כדדדשינן (נדדה דף כח, ב)).
אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: 'רבי אליעזר אומר:

(יבמות פד, א) **'הכלאים וטרפה ויוצא דופן טומטום ואנדרוגינוס'** (הכלאים פסול להקרב, דכתיב (ויקרא כב, כז) **שור או כשב** - פרט לכלאים - **כי יולד** - פרט ליוצא דופן נספדא אמור פרשתא ח הלכה ג); **לא קדושין ולא מקדשין** ' (והני חמשה יליף רבי אליעזר מקראי בתמורה בפרק 'יש בקרבנות' דלא חייל קדושה עליהן; ואף על גב דשאר פסולי הקרבה, כגון רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר - חיילא עלייהו קדושת הגוף, וצריכין מום קבוע ליפדות עליו, ולאחר פדיון אסורין בגיזה ועבודה - הני לא חיילי עלייהו אלא קדושת דמים, כדיקלא בעלמא, ונפדין בלא מום ומותרין בגיזה ועבודה לאחר פדיון); **ואמר שמואל: לא קדושין בתמורה** (לא מיבעיא תחלת הקדש דלא קדשי, דאפילו בעל מום שקדם מומו להקדשו לא נחתא ליה קדושת הגוף, כדאמר בבכורות בפרק שני (דף יד, א), אלא אפילו אם המיר קודש בהן - הני לא מקדשי, דאילו בעל מום חיילא עליה קדושת הגוף ליאסר בגיזה ועבודה אף משיפדה, דכתיב (ויקרא כז, י) **טוב ברע אם המירנו**, אפילו הכי - אהני לא חיילא) **ולא מקדשין בעושה תמורה** (ואין מקדש לעשות תמורה: אם הם קדושים והמיר חולין בהם - אינן עושין תמורה; והתם מותבינן במסכת תמורה: וכי מאחר שאין קדושין היאך מקדישין? אי אתה מוצא אלא במקדיש בהמה ואחר כך נטרפה, במקדיש ולד ויצא דרך דופן, אבל כלאים וטומטום ואנדרוגינוס שנפסלו משעת יצירתם, אי אתה מוצא שיקדיש אלא בולדות קדשים שהיתה אמן קדושה; ומה תקנתם? ידעו ויסתאבו ויפדם ויאכלם והטרפה תקבר). **שמע מינה**.

רבי אלעזר אומר: **חייבין עליו סקילה כזכר**: **תניא: 'אמר רבי: כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע, חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא** (בקיאים וחרופים ואין מניחין תרנגול נכרי ביניהם) **ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו: רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר** '.

הדרן עלך הערל